

„GlocaLIFE - Glokalizáljuk az Élelmiszerláncokat! - Globális és lokális élelmiszer rendszerek kihívásai”

Szakpolitikai Tanulmány

Készítette: dr. Major Ágnes

2024. november

Az „Együtt egy nyitott, igazságos és fenntartható Európa felé a világban – Negyedik Trió EU Elnökségi Projekt” az Európai Unió társfinanszírozásával valósul meg, a magyar HAND Szövetség; a spanyol La Coordinadora; a belga CNCD-11.11.11 és 11.11.11., mint nemzeti civil szervezeti platformok, valamint a CONCORD, mint európai civil szervezeti szövetség partnerségében, közösen munkálkodva a fenntartható fejlődés és nemzetközi együttműködés területén.

Jelen dokumentum az Európai Unió finanszírozásával/társfinanszírozásával valósult meg az “Együtt egy nyitott, igazságos és fenntartható Európa felé a világban – Negyedik Trió EU Elnökségi Projekt” keretein belül. Tartalma a szerző dr. Major Ágnes kizárólagos felelősségét képezi és nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió és a CEEweb a Biológiai Sokféleségért egyesület álláspontját.

ELŐSZÓ

A jelenlegi globális élelmiszer-ellátási rendszerek számos súlyos problémával küzdenek, amelyek nemcsak a környezetrombolásban, hanem a társadalmi egyenlőtlenségek fokozódásában is megnyilvánulnak. A hosszú ellátási láncok, amelyek egyre inkább a globális piacra támaszkodnak, nemcsak az ökológiai lábnyomot növelik, hanem sebezhetővé is teszik a helyi közösségeket. Az élelmiszerek gyakran több ezer kilométert tesznek meg, mielőtt a fogyasztókhoz eljutnának, ami hatalmas szén-dioxid-kibocsátással jár. Ezen felül az iparosított mezőgazdaság és a monokultúras termesztés nyomán a biodiverzitás csökkenése és a talajminőség romlása is megfigyelhető.

A globális élelmiszerellátás rendszere gyakran a nagyvállalatok érdekeit szolgálja, amelyek dominálnak a piacon. Ezek a cégek a profitmaximalizálás érdekében a helyi termelők és fogyasztók igényeit figyelmen kívül hagyják. Ennek eredményeként a kisgazdák, akik fenntarthatóbb módszerekkel dolgoznak, gyakran kiszorulnak a piacról, miközben az élelmiszerek ára nő, és a helyi közösségek egyre inkább függenek a külpiaci termékektől. A gazdasági és társadalmi igazságtalanságok még inkább kiéleződnek, ahogy a szegényebb országok gyakran az olcsó munkaerejükkel és természeti erőforrásaikkal járulnak hozzá a gazdagabb országok élelmiszerellátásához.

A fenntarthatatlan gyakorlatok mellett a globális élelmiszer-ellátási láncok gyakran figyelmen kívül hagyják a helyi gazdaságokat és kultúrákat. Az egyre homogenizált élelmiszertermelés nemcsak a biodiverzitást csökkenti, hanem a helyi étkezési hagyományokat és szokásokat is aláássa. A helyi élelmiszertermelésre való áttérés, amely figyelembe veszi a fenntarthatóságot és a társadalmi igazságosságot, elengedhetetlen ahhoz, hogy megfordítsuk ezt a trendet. Csak így valósíthatunk meg egy olyan jövőt, amelyben az élelmiszer előállítása és fogyasztása a közösségi igényekre alapozva, a környezet védelmét szem előtt tartva zajlik.

A GlocaLIFE (Glokalizáljuk az Élelmiszerláncokat! - Globális és lokális élelmiszer rendszerek kihívásai) projekt célja, hogy a mostani globális élelmiszer-rendszert rendszerkritikus szempontból elemezze, és megteremtse az igényt egy tisztességes, igazságos környezeti, társadalmi és gazdasági szempontból is fenntartható élelmiszer-rendszer kialakulásához.

Jelen dokumentum célja, hogy hatást gyakoroljon a releváns hazai és nemzetközi döntéshozókra, és olyan szükséges szabályozások kialakítását szorgalmazza, melyek lehetővé teszik ezt az átállást.

Budapest, 2024. november 20.

Selmeczy Viktória
a CEEweb a Biológiai Sokfékeségért egyesület
GlocaLIFE projektjének koordinátora

TARTALOMJEGYZÉK

Rövidítések jegyzéke.....	5
BEVEZETŐ.....	6
I. Fenntarthatóság	1
II. Európai Unió fenntarthatósággal kapcsolatos politikája.....	2
III. Az élelmiszerlánc rövidítése, helyi élelmiszerrendszerek	3
IV. Rövid ellátási lánc – az Európai Unió szabályai	4
V. Az Európai Unió Élelmiszer Higiéniai Csomagja	7
a. Mobil vágóhidak és feldolgozók.....	10
b. Hagyományos halászat.....	11
c. Közétkeztetés – Zöld és szociális közbeszerzés.....	12
d. Közös értékesítési pont	16
e. Mezőgazdasági kiskereskedelmi tevékenység	18
f. Kistermelői rendelet.....	21
1. Kistermelői mennyiségi korlát.....	21
2. Kistermelő, vagy kisüzem?	22
3. Gyógynövény vagy élelmiszer?	22
g. Szociális farmok	23
h. EPR és a kistermelők	26
VI. Összefoglaló és javaslatok.....	29

Rövidítések jegyzéke

AKG	agrár-környezetgazdálkodás	(KAP-RD19a-1-24	Agrár-
	környezetgazdálkodási kifizetések)		
CSR	Corporate Sustainable Responsibility: vállalati társadalmi felelősségvállalás		
	azt jelenti, hogy a vállalatok felelősséget vállalnak viselkedésükért és annak a		
	társadalomra gyakorolt hatásáért.		
DRS	Deposit Return System, azaz Kötelező Visszaváltási Rendszer		
EPR	Extended Producer Responsibility, azaz Kiterjesztett Gyártó Felelősség		
ESG	Az Európai Unióban a vállalatok egyre szélesebb körének kell megfelelnie		
	fenntarthatósági követelményeknek, és erről jelentést is kell készíteniük. Ennek		
	keretrendszere az ESG. Ez a rövidítés az angol Environmental (környezeti), Social		
	(társadalmi) és Governance (irányítás) szavak kezdőbetűiből jött létre.		
KAP	Közös Agrárpolitika		
KET	Kötelezettségvállalással érintett egybefüggő terület		
KGYR	Kiterjesztett Gyártó Felelősség		
MePAR	Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer		
MOHU	MOHU MOL Hulladékgazdálkodási Zrt.		
KSH	Központi Statisztikai Hivatal		
ÖKO	ökológiai gazdálkodás, (KAP-RD20-1-24 - Ökológiai gazdálkodás		
	támogatása)		
REL	Rövid Ellátási Lánc		
VP	Vidékfejlesztési Program		

BEVEZETŐ

Jelen tanulmány készítője jogász, több mint 10 éve dolgozik együtt a Kisléptékű Termékelőállítók és Szolgáltatók Országos Érdekképviseletének Egyesületével. A Kislépték alapvető célja a helyi termelők, szolgáltatók piacra jutásának elősegítése, valamint a környezetkímélő, a tájak adottságaihoz illeszkedő léptékű gazdálkodási formák, és az ezekhez kapcsolódó helyi feldolgozási, értékesítési rendszerek, rövid értékesítési láncok elterjedésének, a kapcsolódó szolgáltatások fejlesztésének ösztönzése a jogszabályrendszer ésszerűsítésével.

A tanulmány a fenntartható élelmiszer rendszerekkel kapcsolatos projekt keretében készült, azonban kifejezetten a Kislépték Egyesület fókuszába tartozó területeket érinti, azaz a helyi termékeket termelő helyi termelők, kisléptékű előállítók problémáival foglalkozik. A kistermelők gazdasági tevékenysége nem egyszerű dolog, ugyanis olyan adminisztratív terhekkal, bonyolult jogszabályokkal kell naponta megbirkózniuk, amely szabályok valójában a nagyobb vállalkozások, az ipari méretben termelők, előállítók és értékesítőkre szabták. A kistermelők sok esetben egyszemélyes vállalkozások, sokrétű feladatot kell ellátniuk a termelés mellett, mint például a sokféle jogszabálynak megfelelni, komplex adózási terheiknek eleget tenni, ezen felül maguknak kell gondoskodni termékük piacra juttatásáról, annak marketingjéről stb. A tanulmány tehát az ő problémájukat fogalmazza meg és igyekszik olyan javaslatokat tenni, amellyel működésük megkönnyíthető.

I. Fenntarthatóság

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ)¹ és a világ országai elfogadták a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlesztési célokat és menetrendet. A 193 ország által egyhangúlag elfogadott 17 fenntartható fejlődési cél (SDG-k) a nemzetközi együttműködés globális keretként, egyetemes mérceként szolgál, a stratégiák, a fejlesztési politikák, így a fejlesztési források kiírásának és odaítélésének alapjait is képezi. A 17 fenntartható fejlődési cél² gazdasági, társadalmi, környezetvédelmi és irányítási dimenziói érintik az élelmiszer rendszerek témáját is.

Az ENSZ Élelmiszerügyi és Mezőgazdasági Világszervezete által megfogalmazott definíció szerint egy fenntartható élelmiszerrendszer „olyan módon biztosítja mindenki számára az élelmiszerbiztonságot és a táplálkozást, hogy közben nem veszélyezteti az élelmiszerbiztonság és a táplálkozás gazdasági, társadalmi és környezeti alapjait a jövő generációk számára”.³ Ez tehát azt jelenti:

- hosszú távon nyereséges (gazdasági fenntarthatóság);
- széles körű társadalmi hasznot biztosít (társadalmi fenntarthatóság);
- pozitív vagy semleges hatással van a természeti környezetre (környezeti fenntarthatóság)⁴

A gazdasági dimenziót tekintve egy élelmiszer-rendszer akkor tekinthető fenntarthatónak, ha az egyes élelmiszer-rendszer szereplők vagy a támogató szolgáltatók által végzett tevékenységek kereskedelmi vagy pénzügyi szempontból életképesek. A tevékenységeknek minden érintetti kategória számára előnyöket, vagyis gazdasági hozzáadott értéket kell teremteniük: megélhetést a gazdálkodóknak, munkabért a dolgozóknak, adót a kormányoknak, nyereséget a vállalkozásoknak, valamint megfizethető és megfelelő élelmiszer-ellátás javulását a fogyasztók számára.

A társadalmi dimenziót tekintve egy élelmiszer-rendszer akkor tekinthető fenntarthatónak, ha az elosztott gazdasági hozzáadott érték méltányos módon jut el a különböző társadalmi csoportokhoz, figyelembe véve a kiszolgáltatott csoportokat, például nem, életkor, etnikum alapján. Alapvetően fontos, hogy az élelmiszer-rendszer tevékenységei hozzájáruljanak a fontos társadalmi-kulturális eredmények előmozdításához, mint például a táplálkozás és egészség, a hagyományok és a kultúra, a tudásátadás, a munkakörülmények és az állatjólét.

A környezeti dimenziót tekintve a fenntarthatóságot az határozza meg, hogy az élelmiszer-rendszer tevékenységeinek (előállítás, szállítás, tárolás, értékesítés) a környező természeti környezetre gyakorolt hatása semleges vagy pozitív legyen, figyelembe véve a biodiverzitást, a víz- és talajminőséget, az állatok és növények

---

¹https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/sustainable-development-goals/eu-and-united-nations-common-goals-sustainable-future_hu

² <https://ksh.hu/s/kiadvanyok/fenntarthato-fejlodes-indikatorai-2023/1-20-sdg-2>

³ FAO (2018): Sustainable food systems: concept and framework
<http://www.fao.org/3/ca2079en/CA2079EN.pdf> p.1.

⁴ <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/b620989c-407b-4caf-a152-f790f55fec71/content>

egészségét, a szénlábnyomot, a vízlábnyomot, az élelmiszer-veszteséget és pazarlást, valamint a toxikus anyagokat.

II. Európai Unió fenntarthatósággal kapcsolatos politikája

Az EU az európai élelmiszertermelés és -fogyasztás módjának átalakításán dolgozik a következők érdekében:

- az élelmiszerrendszerek környezeti lábnyomának csökkentése
- a válságokkal szembeni ellenállóképesség erősítése
- egészséges és megfizethető élelmiszerek biztosítása folyamatosan, a jövő nemzedékei számára is.

Ezeket az alapelveket a Zöld Megállapodás (Green Deal⁵) fogalmazza meg, amely az Európai Unió új fenntartható és befogadó növekedési stratégiája. Ennek az élelmiszer rendszerek szempontjából fontos részét képezi a 2020-ban bejelentett Termelőtől a Fogyasztóig Stratégia (Farm to Fork Strategy⁶) és a Biodiverzitás Stratégia (Biodiversity Strategy⁷). A két stratégia a központi eleme az uniós élelmiszer-rendszerek átalakításának, melynek célja, hogy a tagországok élelmiszer rendszerei fenntarthatóbbak és ellenállóbbak legyenek. Az említett stratégiák többek között az élelmiszerek előállításának, feldolgozásának, elosztásának és fogyasztásának módjában szükséges átalakulást, átalakítást segítik elő a fenntarthatóság három dimenziójában: társadalmi, környezeti és gazdasági.⁸

A társadalmi dimenzió magában foglalja az emberi egészségért való (beleértve az antimikrobiális rezisztencia⁹ elleni) küzdelmet, valamint az egészségesebb étrendért, továbbá a túlsúly, az elhízás és az étrenddel összefüggő betegségek elleni küzdelmet. Ide sorolhatjuk a nők helyzetének javítását a mezőgazdaságban és a gazdálkodók jóllétének elősegítését. A szociális dimenzió az élelmiszerek elérhetőségét és megfizethetőségét tűzte ki célul. Célja továbbá a tisztességes gazdasági profit elérése, a versenyképesség előmozdítása, a tisztességes kereskedelem előmozdítása, az EU egységes piacának integritásának biztosítása, valamint állatjóléti intézkedések.

A fenntarthatóság környezeti dimenziója olyan élelmiszer-rendszereket tart elfogadhatónak, amelyek összhangban vannak a környezettel, amelyek hozzájárulnak az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának csökkentéséhez, a globális éghajlati és biológiai sokféleségre vonatkozó kötelezettségvállalások teljesítésével és jobban reagálnak a világot sújtó hármas környezeti válságra, nevezetesen az éghajlatváltozásra, a biológiai sokféleség csökkenésére és a szennyezésre. Csökkenteni kell az élelmiszer-

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0381>

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52020DC0380>

⁸ The EU Pathway Towards Sustainable Food Systems Transformation (10 May 2023)

https://www.unfoodsystemshub.org/docs/unfoodsystemslibraries/national-pathways/european-union/european-union-pathway.pdf?sfvrsn=48850b55_1

⁹ Az antimikrobiális rezisztencia (AMR) világszerte komoly egészségügyi fenyegetést jelent az antibiotikumok, a vírus elleni gyógyszerek, a gomba és a parazita elleni szerek túlzott és helytelen használata miatt (állattartás, növényvédelem és humánegészségügy területén is). Az AMR az, amikor a kórokozó mikrobák ellenállóképessé válnak azokkal a gyógyszerekkel szemben, amelyekkel korábban kezelni lehetett őket.

veszteséget és -pazarlást (becslések szerint az uniós fogyasztók számára elérhető élelmiszerek körülbelül 10%-át pazarolják el), hogy létrejöjjön egy körkörös bioalapú gazdaság¹⁰, amely biztosítja, hogy az EU a lehető legtöbb értéket kapja az összes élelmiszerforrásból, beleértve a melléktermékeket is, anélkül, hogy az élelmiszerbiztonság, az állatok, a természetes ökoszisztémák vagy az emberi egészség veszélyeztetve lenne.

A fenntarthatóság gazdasági dimenzió célja, hogy az uniós gazdasági szereplők kapacitása erősödjön annak érdekében, hogy elegendő tápláló és változatos élelmiszert állítsanak elő a növekvő népesség számára globális szinten, megfizethető áron. Célja továbbá, hogy méltányosabb gazdasági megtérülést generáljon a mezőgazdasági termelők, a kis- és középvállalkozások számára és jobb elosztást biztosítson az élelmiszer-ellátási lánc minden szakaszában az élelmiszer-értékrendszer valamennyi szereplője számára.

A Farm to Fork Stratégia lényegében az élelmiszerlánc fenntarthatóságára összpontosít, célja, hogy az élelmiszertermeléstől a fogyasztásig minden szakaszban csökkentse a környezeti és egészségügyi terhelést. Farm to Fork Stratégia kitüntetetten kezeli a fogyasztók jobb tájékoztatását, az élelmiszerek származásának, előállítási körülményeinek nyomon követhetőségét, a Rövid Élelmiszer-ellátási Láncok fontosságát (REL) és arra ösztönzi az ipart, hogy növelje a tápláló, fenntartható élelmiszerek elérhetőségét és megfizethetőségét.

A Biodiverzitás Stratégia mindezek mellett a természetes élőhelyek és fajok védelmére fókuszál, célja a biológiai sokféleség megőrzése és helyreállítása, azaz, hogy visszafordítsa az élőhelyek pusztulását és az állat- és növényfajok kihalását. Ennek érdekében minden olyan szakterület kapcsán fogalmaz meg célokat, amelyek tevékenysége a természeti tőkére hatást gyakorol (pl. mezőgazdaság, erdészet, energiatermelés, városok).

III. Az élelmiszerlánc rövidítése, helyi élelmiszerrendszerek

Az éghajlatváltozás mérséklésére irányuló globális erőfeszítésekben egyre inkább felismerik a helyi szintű cselekvések fontosságát, különösen a helyi élelmiszerrendszerek szerepét. A Farm to Fork stratégia az Európai Unióban előtérbe helyezi a rövidebb ellátási láncok kiépítését is, amelyek amellyel, hogy segítenek csökkenteni a károsanyag-kibocsátást, fenntarthatóbbá és nyomon követhetőbbé teszik az élelmiszerellátást. A COVID-19 járvány alatt különösen nyilvánvalóvá vált, hogy a **rövid ellátási láncok** (melyekről alább részleteibe menően kitérek) lehetővé teszik az élelmezésbiztonság fenntartását még akkor is, amikor a határok lezárása akadályozza a nemzetközi kereskedelmet. Ezen rövid ellátási láncok hozzájárulnak az élelmiszerbiztonsághoz, így az élelmezésbiztonsággal egyenértékű fogalomként kezelendők, különösen válsághelyzetekben.¹¹

¹⁰ <https://www.europarl.europa.eu/topics/hu/article/20210128STO96607/hogyan-valositana-meg-az-eu-a-korkoros-gazdasagot-2050-re>

¹¹ <https://klimapolitikaiintezet.hu/elemzes/biztonsagosabb-egeszsegesebb-fenntarthatobb-az-eu-farm-to-fork-strategiaja>

A rövid ellátási láncok gazdasági előnyöket is hordoznak. A helyi élelmiszerláncok erősítése, az élelmiszeripari kisvállalkozások jobb hozzáféréseinek biztosítása a helyi piacokhoz fellendíti a regionális gazdaságot, valamint magasabb haszonkulcsot tesz elérhetővé a helyi termelők számára. A rövidebb élelmiszer-ellátási láncok nagyobb tárgyalási pozíciót biztosítanak a gazdáknak a kiskereskedőkkel. A több feldolgozó és nagykereskedő kihagyása az értékesítési láncból közvetlen piacra jutást biztosít a gazdálkodók számára, javítva ezzel a jövedelmezőséget. Nagyobb befolyást érhetnek el a gazdák a nyersanyagok ártárgyalása során, emellett javítja a költséghatékonyságot, valamint csökkenti a termények és termékek piacra kerülési idejét. A rövid ellátási láncok a helyi gazdaság számára munkahelyeket teremtenek, különösen vidéki és hátrányos helyzetű régiókban, továbbá a fiatalok számára is vonzó lehetőséget nyújthatnak a kedvezőbb és jövedelmezőbb feltételek következtében, hozzájárulva a vidéki életforma megerősítéséhez. A rövidebb szállítási idők miatt a károsanyag kibocsátás csökken, a csomagolásmentes, és kevesebb csomagolt termék, valamint a szezonális és biotermelés is elérhetőbbé válik, ami növeli a fenntarthatóságot és a helyi termékek iránti keresletet, valamint ösztönzően hat a tudatos fogyasztói magatartásra.

A fenntartható élelmiszerfogyasztást és az élelmiszerpazarlás csökkentést célzó szakpolitikák kidolgozása kiemelten fontos teendő az agrár-élelmiszeripari rendszerek fenntarthatósági átmenetében. Az egyéni, fogyasztói felelősség mellett egyre inkább előtérbe kell, hogy kerüljön az élelmiszergazdaság hatása a fogyasztói döntésekre. Nem szabad a hagyományos kereslet és kínálat hatást alkalmazni, ehelyett meg kell teremteni egy olyan környezetet, amelyben olyan árképzési stratégiákat alkalmaznak, amely a fenntartható termékek elérhetőségét segítik, mindezt marketing stratégiákkal támogatják ezzel befolyásolva a fogyasztók választásait. Ezért fontos, hogy a fenntartható termékek előállítására és fogyasztására megfelelő szakmapolitikai támogatást kapjon.¹²

Az Európai Unió Farm to Fork stratégiája az egészségesebb és fenntarthatóbb agrár-élelmiszeripari gyakorlatok meghonosítását is célozza. Ez magában foglalja a növényvédő szerek használatának csökkentését, az állatjóléti előírások felülvizsgálatát, a biogazdálkodás területének növelését, valamint azt, hogy a termelők tisztességes profitot realizáljanak a fenntartható módon előállított élelmiszerekből. A fenntartható élelmiszerrendszerek kialakítása minden résztvevő számára előnyökkel jár és hozzájárul a klímaváltozás hatásainak enyhítéséhez.¹³

A rövid ellátási láncok ösztönzése tehát állami, termelői és fogyasztói szempontból is előnyös, mivel csökkenti a globális rendszer kockázatait és javítja az élelmiszer-ellátási stabilitást.

A tanulmány további részében a rövid ellátási lánc szabályozásával kérdéseket járom körbe igyekezve javaslatot tenni a szabályozási környezet javítására.

IV. Rövid ellátási lánc – az Európai Unió szabályai

A Rövid Ellátási Lánc (REL) fogalma

¹² <https://www.bosch-stiftung.de/sites/default/files/documents/2024-06/Agri-Policy-Brief-HU.pdf>

¹³ <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/from-farm-to-fork/>

A kistermelők, családi gazdaságok piacra jutásának egyik legnagyobb lehetősége a rövid élelmiszer-ellátási lánc, amely az elmúlt években Európa-szerte jelentősen fejlődött. Számos tanulmány¹⁴ azonban rámutatott arra, hogy a rövid élelmiszer-ellátási lánc definíciója sem európai uniós, sem tagállami szinten nem egyértelmű, így az értékláncokban rejlő sokszínűség és innovációs lehetőségek nem aknázhatók ki megfelelően.

A rövid ellátási lánc fogalmát a 2014-2021 Közös Agrárpolitika (KAP) programozási időszakban az Európai Unió 1305/2013 rendeletének¹⁵ 2(1) m) pontja határozta meg az alábbiak szerint:

„rövid ellátási lánc: az együttműködés, a helyi gazdasági fejlesztés, valamint a termelők, feldolgozók és a fogyasztók közötti szoros földrajzi és társadalmi kapcsolatok iránt elkötelezett, korlátozott számú gazdasági szereplő által alkotott ellátási lánc;”

Kiegészítésként a 807/2014/EU felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet¹⁶ 11. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik az uniós támogatások odaítélésének tekintetében, hogy olyan „a rövid ellátási láncok és a helyi piacok létrehozása és fejlesztése érdekében az ellátási lánc szereplői közötti horizontális és vertikális együttműködés” támogatható a vidékfejlesztési alapokból, amelyekben „legfeljebb egy közvetítő vesz részt a termelő és a fogyasztó között”.

A rövid ellátási láncnak, mint termelői és/vagy fogyasztó közötti együttműködésnek számos fajtája létezik: megkülönböztetünk hagyományos formáját, mint a piacot, vásárokat, fesztiválokat, mozgó bolt, szedd magad eseményeket, illetve a vendéglátásba, közétkeztetésbe, kiskereskedelembe való közvetlen beszállítást; doboz rendszert,

¹⁴ Kneafsey, M., Venn, L., Schmutz, U., Balázs, B., Trenchard, L., Eyden-Wood, T., Bos, E., Sutton, G. and Blackett, M., 2013. Short food supply chains and local food systems in the EU. A state of play of their socio-economic characteristics. JRC scientific and policy reports, 123.

Kneafsey, M. "EIP-AGRI Focus Group Innovative Short Food Supply Chain management." Final report, Brussels: European Commission (2015).

De Pascale, Gianluigi, et al. "Economic sustainability in Short Food Supply Chain. The case of the Horizon 2020 project" Short Food Supply Chain Knowledge and Innovation Network (SKIN)." RIVISTA DI STUDI SULLA SOSTENIBILITA' (2017).

SKIN - D3.4: Foresight scenarios on unlocking the bottlenecks (M18) as an input to community animation <https://ec.europa.eu/research/participants/documents/downloadPublic?documentIds=080166e5ba847901&appId=PPGMS>

SmartChain - Roadmap towards the adaptation of the EU regulatory framework to SFSCs – a jelentésből készített cikk: Mirta Alessandrini (2021): Get Smart: The Next Frontier of Short Food Supply Chains - <https://whatnext.law/en/2021/08/18/get-smart-the-next-frontier-of-short-food-supply-chains-en/>

¹⁵ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 1305/2013/EU RENDELETE (2013. december 17.) az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról és az 1698/2005/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről - AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 1305/2013/EU RENDELETE (2013. december 17.) az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról és az 1698/2005/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről

¹⁶ A BIZOTTSÁG 807/2014/EU FELHATALMAZÁSON ALAPULÓ RENDELETE (2014. március 11.) az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló, 1305/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet kiegészítéséről, valamint átmeneti rendelkezések bevezetéséről - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0807&from=EN>

kosárközösséget; közösség által támogatott mezőgazdaságot, termelői piacot; automatából való értékesítést.

Ezek olyan kereskedelmi, értékesítési formák, amelyeknek a részletszabályai meghatározását az Európai Unió a tagállamok hatáskörébe rendeli.

Mindenesetre azt sajnos látni kell, hogy a 1305/2013 rendeletet és így a REL fogalmát az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/2115 rendelet 154. cikke 2023. január 1-jei hatállyal hatályon kívül helyezte.¹⁷ És habár a jelenlegi KAP rendelet¹⁸ használja a rövid ellátási lánc kifejezést, de azt ellentétben az előző programozási időszakkal, már nem definiálja.

Kutatók azonban fáradhatatlanul foglalkoznak a rövid ellátási lánc kérdésével, annak fejlesztési lehetőségeit vizsgálják, több európai uniós projekt is foglalkozott a REL számos aspektusával. A 2018-2021 között a Horizon 2020 program keretében finanszírozott SmartChain¹⁹ kutatás-fejlesztési projekt a rövid ellátási láncot a fenntarthatóság szempontokon alapján alaposan megvizsgálta. Ezen projekt záródokumentumában²⁰ észlelve a REL definíció hiányát az EIP Agri REL fókuszcsoporthoz²¹ ajánlása alapján egy munka definíciós javaslatot tett:

- Közvetlenebb kapcsolat a termelés és a fogyasztás között: „A rövid élelmiszerláncoknak a lehető legkevesebb kapcsolata van az élelmiszertermelő és az élelmiszert fogyasztó polgár között”, a szükséges közvetítők száma terméktől függően változik.
- A fogyasztók jogai és kötelezettségei: „Az „állampolgár” szó a „fogyasztó” szóval szemben annak a gondolatnak a tükrözésére szolgál, hogy az embereket az élelmiszer-rendszerek aktív résztvevőinek kell tekinteni, [akiknek] joguk van az egészséges, fenntartható élelmiszerekhez, valamint az élelmezési rendszer alakításához.”
- Átláthatóság: „Az ételt fogyasztó polgár pontosan tudja, honnan származik az élelmiszer, [és] a termelő vagy a közvetítő elkötelezett az információk megosztása mellett.”
- Méltányosság: „Az élelmiszerlánc úgy épül fel, hogy az eladott élelmiszer értékéből a termelő nagyobb részt tartson meg”

---

¹⁷ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/2115 RENDELETE (2021. december 2.) a közös agrárpolitika keretében a tagállamok által elkészítendő stratégiai tervhez (KAP stratégiai terv) nyújtott, az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) által finanszírozott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról, valamint az 1305/2013/EU és az 1307/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj?locale=hu>

¹⁸ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/2115 RENDELETE (2021. december 2.) a közös agrárpolitika keretében a tagállamok által elkészítendő stratégiai tervhez (KAP stratégiai terv) nyújtott, az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) által finanszírozott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról, valamint az 1305/2013/EU és az 1307/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről - <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj?locale=hu>

¹⁹ <https://cordis.europa.eu/project/id/773785/reporting>

²⁰ SmartChain D9.4 Long-term impact roadmap

²¹ EIP-AGRI Focus Group “Innovative Short Food Supply Chain management”, final report, November 2015, - https://ec.europa.eu/eip/agriculture/sites/default/files/eip-agri_fg_innovative_food_supply_chain_management_final_report_2015_en.pdf

- Együttműködés: „A közvetítő a REL partnerévé válik, teljes mértékben elkötelezett az élelmiszer eredetére, a termelőre és a gyártási technikákra vonatkozó információk megosztására és elismeri a REL felépítésében betöltött szerepét”.
- Ugyanakkor a lokalitást gyakran kapcsolatba hozzák a REL-ekkel, de ezeket nem szabad „helyi alapú cserékre korlátozni, [és] térben is ki lehet terjeszteni, hogy a különböző éghajlati területekről származó termékeket a lehető legközvetlenebbül lehessen beszerezni”. A lokalitás azonban része az élelmiszerönrendelkezés elősegítésének, a hagyományos-, vagy tájfajták megőrzésének.

Ezekre tekintettel a SmartChain projekt új fogalmakat vezet be a korábbi jogi definíciókhoz képest, amely átfogóbb és ezáltal működőképesebb, ugyanis a meghatározásban figyelembe veszi a REL-ek sajátosságait, mint például a társadalmi közelséget, az átláthatóságot, a gazdálkodók közötti összekapcsolódást, a méltányos árak szükségességét mind a gazdálkodók és a fogyasztók számára, valamint a környezeti és gazdasági fenntarthatóságot: *„A REL-ekben nagyon kevés a gazdálkodók és a fogyasztók közötti közvetítő, amely biztosítja a társadalmi kapcsolatot, a gazdálkodók számára méltányos árat és a vidéki térségek fejlődését. Sok esetben, de nem mindig, a) az ilyen ellátási láncokban a helyi termelők együtt dolgoznak a helyi élelmiszerpiacok népszerűsítéséért és b) a termék csak rövid távolságra jut el, így a gazdálkodók és a fogyasztók kommunikálni tudnak egymással”.*

Miért is szükséges a jogszabályban meghatározott általános definíció? Azért mert amit egy definíció meghatároz, megkülönböztet, az jogalapot tud teremteni, kiemeli a szürke zónából az adott tevékenységet.

Miért szükséges a szürke zónából kiemelni egy adott tevékenységet? Elsődlegesen azért, hogy beteretlje tevékenységet a szabályozott tevékenységek sorába és ez egyúttal jobbiztonságot teremt az adott tevékenységet folytató számára is. Ezt követően pedig a tevékenységet rendszerbe lehet helyezni a szabályozott tevékenységek körébe, a jogokat és kötelezettségeket meg lehet fogalmazni és meghatározni az esetlegesen szükséges kivételeket, vagy sajátos szabályokat. A rövid ellátási láncban tevékenykedők sokasága jelenleg úgy tevékenykedik, hogy csak reméli, hogy tevékenységét jogszerűen végzi, de számtalan jogbizonytalansággal kell szembe néznie.

V. Az Európai Unió Élelmiszer Higiéniai Csomagja

Az Európai Unió legalapvetőbb célja egy hatékony, európai szintű, tagállamokat átfogó piacgazdaság kiépítése, amelyben termeléshez és szolgáltatásokhoz kötődő alapvető gazdasági tényezők - nevezetesen az áruk, munkaerő, vállalkozások és tőke – tagállamok közötti szabad mozgását biztosítják az unió belső piacán.²² Ennek megteremtésére, a minőség és biztonságosság elfogadottságára uniós szinten olyan a termékekkel kapcsolatos szabályokat hoznak, amely szabályok az általános kockázatelemzésen és a veszély megelőzésén alapulnak. Korábban termékek széles körére vonatkozóan a forgalmazási feltételeket általánosan fogalmazták meg és azt irányelvekben²³ határozták meg. Az irányelvekben a főbb forgalmazási szempontokat határozták meg, úgy mint: az

²² EUMSz 26. cikk (volt EUSz Megállapodás az Európai Unió 14. cikk) (2) bekezdése - <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/summary/treaty-on-the-functioning-of-the-european-union.html>

²³ https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_hu

egészségvédelem, a higiénia, az üzembiztonság, a tűzvédelem és a környezetvédelem stb. Emellett kötelezően és közvetlenül alkalmazandó uniós rendeletekben is igyekeznek olyan általános meghatározásokat és fogalmakat alkalmazni, amely az eltérő jogrendszerű tagállamok számára biztosítja, hogy azokat a saját jogrendszerükbe tudják illeszteni tagállami jogszabály alkotás útján.

Sokáig az élelmiszerekre, azok speciális jellegére tekintettel nem is voltak előírások, szabványok. Azonban a '90-es évek BSE járványa (a köznyelvben "kergemarhakórnak" nevezett megbetegedés) és a többi ételminszerral kapcsolatos botrány nyomán világossá vált, hogy a közösségi ételminszerek szabályozásra szükség van.

Ennek egyik egysége az „ételminszerek-higiéniai csomag”, az Európai Unió ételminszerek-higiénéről szóló szabályai, az elsődleges termeléssel kapcsolatos ételminszerekről (alaptermékek)²⁴, az állati eredetű ételminszerekről²⁵ és a hatósági ellenőrzés szabályairól²⁶. A szabályozások alapvetően az elérendő ételminszerek-biztonsági célok meghatározására törekszenek, és megtartását, végrehajtását az ételminszerek-ipari vállalkozó kötelezettségévé teszik.

A higiénia csomag tehát az ételminszerek-biztonság, a nyomon-követhetőség gyakorlati szabályait határozza meg, de a szabályok alkalmazásának könnyítését is lehetővé teszi a rugalmasság elve szerint.

A szabályok közül az első és legfontosabb a 852/2004/EK rendelet, amelynek 1 cikk (2) bekezdés c) pontja kimondja:

„A rendeletet **nem kell alkalmazni az alaptermékek olyan kis mennyiségeire**, amelyekkel a termelő közvetlenül látja el a végső felhasználót vagy a végső felhasználót közvetlenül ellátó helyi kiskereskedelmi létesítményeket.”

Általánosságban véve a „kis mennyiségek” fogalmának eléggé szélesnek kell lennie ahhoz, hogy az magában foglalja többek között a következőket:

- Az alaptermékeknek (zöldségek, gyümölcsök, tojás, nyerstej, méz, halászati termékek stb.) a mezőgazdasági termelő általi értékesítése közvetlenül a végső felhasználó számára (pl. értékesítés a gazdaságból, vagy a helyi piacokon történő eladás), vagy termelő által a helyi kiskereskedelmi üzletek és helyi éttermek részére történő értékesítés, ahol közvetlenül a végső felhasználó számára értékesítenek.
- Ugyancsak alapterméknek minősülnek a természetes élőhelyükön, vadon gyűjtött termékek (gomba, bogyós gyümölcsök, csiga stb.), amelyeket végső fogyasztó

²⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 852/2004/EK rendelete (2004. április 29.) az ételminszerek-higiénéről - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32004R0852>

²⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 853/2004/EK rendelete (2004. április 29.) az állati eredetű ételminszerek különleges higiéniai szabályainak megállapításáról - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX%3A32004R0853>

²⁶ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 882/2004/EK RENDELETE (2004. április 29.) a takarmány- és ételminszerek, valamint az állat-egészségügyi és az állatok kíméletére vonatkozó szabályok követelményeinek történő megfelelés ellenőrzésének biztosítása céljából végrehajtott hatósági ellenőrzésekről - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=celex%3A32004R0882>

részére, vagy kiskereskedelmi üzleteknek, illetve a helyi éttermek részére értékesítenek, amelyek a végső fogyasztót szolgálják ki.

A higiéniai szabályok alól kivételnek számít, ha a termelő kis mennyiségű feldolgozatlan élelmiszerét (pl. méz, nyers tej, gyümölcs, gomba) közvetlenül a fogyasztónak értékesíti, azaz amikor az élelmiszer-lánc határozottan lerövidül, és az értékesítés a rövid élelmiszerláncban valósul meg. A közvetlen értékesítésre példa a gazdaságtól, vagy helyi piacon történő értékesítés a végfogyasztó számára. Kivétel közé tartozik az is, amikor a termelő a végső felhasználót közvetlenül ellátó helyi kiskereskedelmi létesítményeket (helyi kiskereskedelmi üzletek és helyi éttermek, közétkeztetés) látja el. Ilyenkor nem kell alkalmazni a rendelet szabályait, ahogy a magánfogyasztás esetében sem.

Kivételnek számít továbbá - a közvetlen értékesítésen túl - a kis mennyiség, a marginális, helyi és korlátozott tevékenység. *A 852/2004/EK rendelet 1. cikkének (3) bekezdése értelmében a tagállamok feladata – helyi körülményeiktől függően – a kis mennyiségek fogalmának tovább finomítása és a nemzeti jogban az élelmiszer-biztonság garantálásának biztosításához szükséges szabályok megállapítása (kockázatalapú megközelítés).*²⁷

Létezik az általános higiénia szabályok alóli felmentés (derogáció) is, mely a helyi hatóság egyedi engedélyezési jogköre (pl. a szállítóeszközök tisztításával, mosásával és fertőtlenítésével kapcsolatos melléklet esetében), valamint az adaptáció, ami elsősorban a hagyományos termelési módszerek folytatólagos alkalmazására, a speciális földrajzi korlátokkal rendelkező területek élelmiszer előállítóinak szükségleteire, valamint a létesítmények kialakítására vonatkozik²⁸.

Az élelmiszerhigiéniai rugalmas szabályoknak sokféle értelmezése lehet termékféleségenként, valamint értékesítési csatornánként és módszerenként, melyet sajnálatos módon a tagországok hatóságai is különböző módon értelmeznek.

Javaslat: létre kellene hozni egy olyan uniós munkacsoportot, amelynek az a fő feladata, hogy támogassa és segítse a rugalmassági lehetőségek tagországi értelmezését, az ipari lobb ellenvetéseire rugalmas és egyértelmű válaszokat adjon a jogértelmezés és alkalmazás területén (állásfoglalások, útmutatók, jó gyakorlatok).

Az általános élelmiszerhigiéniai szabályok alóli könnyítések a kistermelői működés széles körében nagy segítséget jelentenek. Ezeknek a könnyített szabályoknak a megalkotását az Európai Unió a tagállamok hatáskörébe utalja, azonban erre nem minden esetben kerül sor az egyes tagállamokban. Az is előfordulhat, hogyha az adott tagállam a kivételt engedő szabályt meg is alkotja, az a gyakorlatban nem teszi könnyebbé a kistermelő munkáját.

---

²⁷ lásd előző lábjegyzet, 3.3. pont

²⁸ Útmutató (2018) az élelmiszer-higiénéről szóló 852/2004/EK rendelet bizonyos rendelkezéseinek végrehajtásáról - https://food.ec.europa.eu/system/files/2022-04/biosafety_fh_legis_guidance_reg-2004-852_hu.pdf

BIZOTTSÁGI SZOLGÁLATI MUNKADOKUMENTUM (2023) a higiéniai csomag rugalmasságról szóló egyes rendelkezéseinek értelmezéséről Iránymutatás az illetékes hatóságok számára. Egészségügy és Fogyasztók Főigazgatósága, - https://food.ec.europa.eu/document/download/81901954-bd78-4a2c-9b03-9206eec88d12_hu?filename=biosafety-hygiene-faq_all_public_hu.pdf

Az elkövetkezendő részekben ezeket tárgyaljuk úgy, hogy az európai uniós vonatkozó szabályozást ismertetjük, bemutatunk más tagállamok jó példáit.

a. Mobil vágóhidak és feldolgozók

Amint azt az Európai Parlament a 2020/2269/(INI) jelentésében²⁹ hangsúlyozta, a szigeteken és a hegyvidéki területeken kifejezetten problémát jelent az állattartók számára a jószágok vágóhidakra való szállítása. Mivel a kis, regionális vágóhidak száma egyre csökken³⁰, a mobil vágóhidak kiegészítő megoldást jelenthetnek erre a problémára, továbbmenve, ezzel a vágásra szánt állatok szükségtelen szállítása is megelőzhető, ami jó eszköz az állatjóléti szempontok betartására³¹.

A mobil vágóhídi üzem egy önálló feldolgozó egység, amely gazdaságok között mozgatható, lehetővé téve a gazdaságban történő vágást és ezzel elkerülve az állatok utaztatását³².

A mobil vágóhidak lehetővé teszik, hogy a hentes az állathoz jöjjön ahelyett, hogy az állatokat a vágóhidakra szállítaná, így megoldást jelentene a kapacitáshiányos kistermelők számára is, mivel az állatok szállítási költsége például jelentős kiadást jelent a kistermelő állattartók számára.

Az Európai Parlament Mezőgazdasági Bizottsága a gazdaságon belüli állatok levágásának fokozottabb támogatását kérte, és felhívta a figyelmet arra, hogy az uniós jogszabályok, az 1099/2009/EK tanácsi rendelet megállapításai alapján, lehetővé teszik többféle haszonállat mobil levágását amennyiben mobil vágóhídra vonatkozó szabályozást a rendelet felhatalmazása alapján a tagállam nemzeti szabályai közé bevezeti.³³

A mobil vágóhidak működésének uniós szabályozási támogatásának legfrissebb állomása a 853/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet új módosítása, nevezetesen a 2023. december 14-i a Bizottság (EU) 2024/1141 felhatalmazáson alapuló rendelete, amely kiterjesztette a gazdaságban történő levágás lehetőségét juhokra és kecskékre. A korábbi szabályok csak lovakra, szarvasmarhákra és sertésekre korlátozódtak. Az új szabályozás értelmében minden gazda évente legfeljebb három

²⁹ Report - A9-0350/2021 - REPORT on the investigation of alleged contraventions and maladministration in the application of Union law in relation to the protection of animals during transport within and outside the Union (https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0350_EN.html)

³⁰ some articles on this matter: <https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/eu-parliament-committee-calls-for-more-support-for-on-farm-slaughter-of-animals/> and <https://sustainablefoodtrust.org/news-views/what-is-lost-with-the-loss-of-a-small-abattoir/> and <https://www.sustainweb.org/news/feb18-the-end-of-locally-sourced-meat/> and <https://www.foodunfolded.com/article/small-abattoirs-are-closing-fast-why-does-that-matter>

³¹ Audit Report 2023 (https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/RV-2023-03/RV-2023-03_EN.pdf)

³² Patterns of livestock transport in the EU and to third countries - Policy Department for Structural and Cohesion Policies Directorate-General for Internal Policies PE 690.883 - June 2021- footnote 7 - [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690883/IPOL_IDA\(2021\)690883_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690883/IPOL_IDA(2021)690883_EN.pdf)

³³ <https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/eu-parliament-committee-calls-for-more-support-for-on-farm-slaughter-of-animals/>

szarvasmarhát, három lófélét, hat sertést vagy kilenc juhot, illetve kecskét vághat le a gazdaságában.

A mobil vágóhidak üzemeltetésére vonatkozó általános uniós felhatalmazás ellenére kevés tagállami jogszabály található ebben a témában. Külön kérdéskört érint, hogy a különböző állatfajták egyazon létesítményben, de időbeni elkülönítéssel hogyan vághatóak le és dolgozhatóak fel.

Az elmúlt 10 évben elindult egy országos kezdeményezés a mobil vágási módszer alkalmazására Németországban. Alsó-Szászország tartományi fogyasztóvédelmi munkacsoportja egy a hús- és baromfihús-higiéniával és az állati eredetű élelmiszerekkel kapcsolatos technikai kérdésekkel foglalkozó munkacsoportot (AFFL) hozott létre, hogy megvizsgálja e kezdeményezések jogalapját. Az AFFL munkacsoport 2017 májusában ismertette elképzeléseit arról, hogy milyen keretfeltételek mellett engedélyezhető a részben mobil szarvasmarhavágás. Mivel ezt a vágást kereskedelmi szabványos vágásnak kell tekinteni, így meg kell felelnie a Tanács 1099/2009/EK rendeletének³⁴, a német szövetségi vágási rendeletnek³⁵, valamint az EU vonatkozó higiéniai rendeletének (853/2004/EK rendelet).

A német szövetségi Élelmiszer és Mezőgazdasági minisztérium egy támogatási programot indított 2022-ben, hogy pénzügyileg is támogassa az ilyen innovatív és új módszereket megvalósító projekteket.³⁶

Horvátországban pedig 2015 óta ugyancsak lehetőség van arra, hogy mobil vágóhidakat működtessenek.³⁷

Javaslat: Magyarországon jelenleg a 60/2023 (XI.15.) AM rendelet alapján mobil vadfeldolgozó létesítmény működtetése lehetséges csak. Magyarországon is javasolt megvizsgálni a mobil vágóhidak működtetésének szükségességét, feltételeit és annak lehetőségét a hazai jogrendszerbe beilleszteni.

b. Hagyományos halászat

Az EU a tenger élővilágának megőrzése mellett az élelmezés biztonságot helyezte középpontba a halászati gazdálkodás támogatásával, illetve korlátozásával. A korlátozások a tengeri lehalászásokat korlátozzák többségében, figyelve arra, hogy a helyi lakosok – halászok- megélhetését ezek ne tegyék lehetetlenné, esetleg segítsék azáltal,

³⁴ A Tanács 1099/2009/EK rendelete (2009. szeptember 24.) az állatok leölésük során való védelméről (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32009R1099>)

³⁵ Verordnung zum Schutz von Tieren im Zusammenhang mit der Schlachtung oder Tötung und zur Durchführung der Verordnung (EG) Nr. 1099/2009 des Rates - https://www.gesetze-im-internet.de/tierschlv_2013/index.html

³⁵ https://www.eurogroupforanimals.org/files/eurogroupforanimals/2020-12/Eurogroup-for-Animals_A-strategy-to-reduce-and-replace-live-animal-transport.pdf

³⁶ <https://www.bmel.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/DE/2023/001-mobile-schlachtung.html>
<https://agrarkozosseg.hu/mobil-vagohelyek-tamogatasa/>

³⁷ Pravilnik NN 51/2015-1003 Ministarstvo Poljoprivrede https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_05_51_1003.html

hogy más államok jogait korlátozzák. A helyi kultúra megőrzése (halászati kultúra is) fontos szempont nemzetközi szinten is.³⁸

Magyarországon a természetes vizek élővilágának védelme érdekében az élővizek kereskedelmi célú halászatát megtiltották (2013. évi CII. törvény a halgazdálkodásról és a hal védelméről)³⁹. Alapvetően támogatható a kezdeményezés, mégis hazánk kulturális örökségét képezi a hagyományos kisszerszámos halászat. Ez környezetileg, társadalmilag is fenntartható, amennyiben az ilyen halászatból származó értékesítés a helyi (part menti) gasztronómiai vállalkozások részére, illetve közvetlenül a végfogyasztóknak lehetne csak elérni. Ma a horvát és szerb határ után szerzik be a minőségi halhúst a vállalkozók (ugyanabból a folyóból), illetve halgazdaságoktól vásárolnak halat, mivel a balatoni halat, frissen, a Balatonból kifogva nem lehet megvásárolni, vagy étteremben, halsütőben elfogyasztani. Egykor számos család munkahelyét biztosította a kisszerszámos halászat, ami ma is kiváló autentikus turisztikai attrakció lehetne még a leghátrányosabb térségekben is, amennyiben ebben az irányban a jogszabály módosításra kerülne.⁴⁰

A 60/2023 AM rendelet a kistermelők részére meghatározza a hal értékesítési lehetőségét is. A kistermelő, a vonatkozó jogszabályok szerint kifoghat és értékesíthet halat (a 2013. évi CII. törvény, és a 133/2013. (XII. 29.) VM rendelet a halgazdálkodás és a halvédelem egyes szabályainak megállapításáról). A falusi vendégasztal szolgáltatás keretében felkínálhat a kistermelő az általa jogszerűen kifogott halból halételt, helyben fogyasztásra a gazdaságában.

Javaslat: Az élővízi kisszerszámos hagyományos halászatból származó REL értékesítést lehetővé kellene tenni a helyi (part menti) gasztronómiai vállalkozások, illetve közvetlenül a végfogyasztók részére helyben. Ezzel legalizálni lokális szinten a hagyományos kisszerszámos halász mesterséget, lehetőséget teremtve ezzel a helyi kulturális és szabadidős turisztikai, halgasztronómiai fejlesztéseknek.

c. Közétkeztetés – Zöld és szociális közbeszerzés

A fenntarthatóság egyik alappillére az ételmezési rendszerek fenntarthatósága. Az egyik cél, hogy minél nagyobb teret nyerjenek a fenntarthatósági (környezeti, társadalmi) szempontok a közétkeztetésben. A közétkeztetés nemzeti, vagy uniós értékhatár felett közbeszerzés köteles szolgáltatás, amely az élelmiszer-ellátási lánc minden szintjét befolyásolja. A közintézmények zöld élelmiszerbeszerzései ösztönözhetik a fenntartható termékek iránti piaci keresletet, a lakosság meghatározó részének biztosított étkeztetés minősége pedig egyben fontos eleme lehet az egészségügyi, népegészségügyi és szociális szakpolitikáknak is. A nagyobb piaci igény több termelőnek tudna értékesítési lehetőséget nyújtani ezáltal a fogyasztók a közétkeztetés keretében a helyi rövid élelmiszerellátási láncból származó élelmiszerekhez, bio-élelmiszerekhez is nagyobb arányban juthatnának.

---

³⁸ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/115/az-unios-halaszati-gazdalkodas>

³⁹ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300102.tv>

⁴⁰ https://kisleptek.hu/hirek/kishalaszat_javaslat_a_hagyomanyokert_2016/

Az Európai Unió közbeszerzési irányelve (2014)⁴¹ biztosítja az átfogó jogi keretet a helyi és regionális önkormányzatok által az EU-n belül végrehajtott összes beszerzéshez, amelyet mostanra valamennyi EU-tagország bevezetett a nemzeti jogrendjébe. Az irányelv megfogalmazza annak a lehetőségét, hogy a közbeszerzési eljárás során az önkormányzatok „zöld” és „szociális” kritériumok szempontjai alapján döntsenek, azaz az ajánlat kiválasztásában ne csak a legalacsonyabb ár számítson.

Az irányelvet az EU Közbeszerzési Stratégiája (2017)⁴², valamint a különböző árukra és szolgáltatásokra vonatkozó zöld közbeszerzési (GPP) kritériumrendszer⁴³ egészíti ki, amelyek közül az egyik az EU élelmiszerekre, vendéglátó-ipari szolgáltatásokra és automatákra vonatkozó zöld közbeszerzési kritériuma (2019)⁴⁴. A GPP-kritériumok közé tartoznak a bio-élelmiszerek, az állatjólét, az élelmiszerpazarlás csökkentése, az energiafogyasztás, a fair trade, és a konyhai személyzet oktatása.

A GPP-kritériumok fő célkitűzései:

- Az ökológiai termékek részarányának növelése; mely segíti a biodiverzitást, így a vegyszermentes REL termékek bekerülését a közétkeztetésbe.
- A növényi ételféleségek növekvő kínálatának előmozdítása.
- Az élelmiszer-pazarlás elkerülése és a hulladékgazdálkodás javítása.
- Az egyszer használatos eszközök, cikkek használatának elkerülése; - ez a szempontrendszer segíti a sokszor csomagolás mentesen beszerezhető friss, helyi, szezonális REL termékek bekerülését a közétkeztetésbe.

Zöld közbeszerzésnél objektív odaítélési szempontok lehetnek többek között:

- a bio minősítésű alapanyagbeszerzés
- az oltalom alatt álló eredetvédett, vagy hagyományos árujelzővel minősített termék
- az egyéb, a zöld közbeszerzési útmutatóban szereplő szempont.

A helyi (lokális) élelmiszerek beszerzése ugyanakkor nem kevés gondot jelent a közbeszerzési irányelv alkalmazásában és a zöld közétkeztetés megvalósításában. Ezt tovább nehezíti a REL fogalmának hiánya a szabályozásokból. További nehezítő tényező a zöld közétkeztetés megvalósítására vonatkozóan, hogy a helyi élelmiszerbeszerzés előírása nem összeegyeztethető az uniós jogrendszerrel, mivel az unió alapelveivel, azaz az áruk és szolgáltatások szabad mozgásának megakadályozását eredményezheti, s mint ilyen diszkriminatív megoldásnak számít és a versenyjogi szabályokba ütközik.⁴⁵ A közbeszerzés köteles étkeztetőknek nagy félelme az, hogy közbeszerzési hatósági

⁴¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2014/24/EU irányelve (2014. február 26.) a közbeszerzésről és a 2004/18/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről EGT-vonatkozású szöveg - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32014L0024>

⁴² <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/25612>

⁴³ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f8e9fe10-ff7d-11e9-8c1f-01aa75ed71a1/language-en>

⁴⁴ https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement/gpp-criteria-and-requirements_en

⁴⁵ Opinion of the European Committee of the Regions on the legislative framework for sustainable food systems – Bevezető 36. pont - (2023/C 257/05) - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022IR5930>

Példa Bulgáriából: <https://sofiaglobe.com/2020/10/30/ec-steps-up-infringement-against-bulgaria-for-ordering-retailers-to-sell-local-food/>

szankciót kapnak, így legtöbbször nem próbálkoznak helyi (REL) alapanyagok beszerzésével direkt módon.

Javaslat: Az EU segítse a zöld közbeszerzésben megfogalmazott fenntarthatósági célok megvalósíthatóságát azzal is, hogy a közétkeztetésre külön készítsen el olyan joggyakorlat gyűjteményt, amiben meghatározásra kerül az, hogy hogyan lehet jogszerűen helyi (REL) terméket beszerezni a közétkeztetési közbeszerzés során (egybeszámítás, kritériumok, jogszerű megoldások stb.).

A magyar zöld közbeszerzésekre vonatkozó jogszabály ismertetése⁴⁶

A fenti uniós zöld közbeszerzésekre vonatkozó új szabályozás alapján Magyarország is megalkotta az új közétkeztetésben alkalmazandó közbeszerzési szabályokat⁴⁷. Ezen rendelet szerint amennyiben az önkormányzatok közétkeztetési szolgáltatás új beszerzését valósítják meg, az ajánlatkérés során feltételként elő kell írniuk, hogy a beszerzett termék 80%-ában a *közétkeztetési rövid ellátási láncban* beszerzett termékekből, illetve a helyi élelmiszer termékekből kell származzon.

A Rendelet meghatározza a közétkeztetési rövid ellátási lánc fogalmát (továbbiakban: KREL), mely értelmében „*az ételkészítéshez élelmiszereket biztosító, az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről szóló 2008. évi XLVI. törvény (a továbbiakban: Éltv.) szerinti elsődleges termelő, illetve élelmiszerelőállító létesítménye és a főzőkonyhát üzemeltető gazdasági szereplő között az élelmiszer ellátási láncban legfeljebb egy köztes szereplő vesz részt.*”

Fontos kiemelni, hogy a KREL nem összekeverendő a REL fogalmával. A Közbeszerzési Rendelet értelmében csak egy olyan szereplő vehet részt a KREL-ben, akinek a tulajdonába kerül a termék (rendelet szerinti köztes szereplő), majd azt tovább értékesíti (akár feldolgozva, saját termékként) a főzőkonyha felé (rendelet szerinti köztes szereplő).

A 676/2020. (XII. 28.) Korm. rendelet értelmében: a közétkeztetési rövid ellátási lánc első tagja lehet az alapanyag termelő, kistermelő, termelő szervezet, illetve annak saját élelmiszerelőállító létesítménye. A KREL első tagjaként értelmezhető továbbá minden olyan Éltv. szerinti élelmiszerelőállító létesítmény is, amely az elsődleges terméket feldolgozza.

A Rendelet kifejezetten előnyben kívánja részesíteni a helyi élelmiszertermékeket. Ezek (a) a földrajzi árujelzővel ellátott termékek⁴⁸, Hagyományos Különleges Termék, a

---

⁴⁶ 1646/2022. (XII. 22.) Korm. határozat Magyarország zöld közbeszerzési stratégiájáról (2022-2027), valamint a végrehajtásához szükséges egyes intézkedésekről - <https://fenntarthato.kozbeszerzes.hu/magyarorszag-zold-kozbeszerzesi-strategiaja/?hexagrid=color-hexagrid-2>

⁴⁷ 2015. évi CXLI. törvény a közbeszerzésekről (Kbt.) - <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500143.tv>

676/2020. (XII. 28.) Korm. rendelet a közétkeztetés tárgyú közbeszerzések tekintetében alkalmazandó eljárások sajátos szabályairól (Rendelet) - <https://njt.hu/jogszabaly/2020-676-20-22>

⁴⁸ <https://gi.kormany.hu/foldrajzi-arujelzok>

Kiváló Minőségű Élelmiszer védjeggyel ellátott termékek⁴⁹, vagy (b) a kistermelő által előállított termék⁵⁰.

A helyi termék beszerzés (REL) hazánkban is diszkriminatív akadályokba ütközik az uniós értékhatár felett. Az ár alapú beszerzés egyértelműen kiszorítja a REL termékeket a rendszerből.

Az EU értékhatár alatti (nemzeti értékhatár) beszerzések mentessége csak ezen termékekre vonatkozik a Közbeszerzési törvény⁵¹ 111.§ f) alapján: a hideg élelmiszer és főzési alapanyag, friss, illetve feldolgozott zöldség és gyümölcs, tej és tejtermék, gabonafélék, kenyér és pékáru, méz, tojás, kertészeti növény beszerzésére.

Magyarországon kevés főzőkonyha lát el sok intézményt tálalókonyhákon keresztül. Ez rontja a helyi lehetőségeket (a nagyszolgáltatói modell „megtérülőbb működtetés” gazdaságosságát tekintve), ebből kifolyólag a nemzeti közbeszerzési értékhatáron vagy e feletti beszerzés is egyre többeket érint.

A 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet a közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokból kizár alapból („egészséges étkezési szempontok” miatt) sok termelői terméket (pl. teljes tej, vaj, fermentált termékek a só stop miatt), és a húsmentes étkezést 10 napból 2 étkezés esetében teszi lehetővé.

Örömteli az a folyamat, hogy vannak bio-közétkeztetéssel foglalkozó szervezetek, illetve a döntéshozók 2024-ben a bio-élelmiszerek közétkeztetésbe bekerülésének lehetőségét elkezdtek körül járni, továbbá, hogy az agrárminiszter kérésére különböző javaslatok születnek a témában. Mindezekon túl a 34. alkalommal megrendezett Biokultúra Nap⁵² témája is a folyamat részének tekinthető.

Javaslat:

- A hazai közétkeztetés közbeszerzése esetén is szükség lenne egy uniós útmutató (megszületendő) alapján, a hazai helyi termékek közbeszerzésének jó gyakorlatainak leírására (eljárás rendek bemutatására).
- Ösztönözni kellene a főzőkonyhák számának növekedését.
- A táplálkozás-egészségügyi előírások alól ki kellene venni a termelői termékek közvetlen beszerzését (ez amúgy is drágább és több adminisztrációval jár, ugyanakkor beltartalom és fenntarthatóság szempontjából előnyös lehetne).
- A bio-alapanyagok beszerzésének ösztönzésével egyet értünk. Ennek megvalósulását az állami hozzájárulás ösztönözhetné.
- A KREL szabályozást felül kellene vizsgálni szakértői, REL szakértői közreműködéssel.

⁴⁹ NÉBIH, Útmutató a közétkeztetés tárgyú közbeszerzésekhez 1.2.1. pont -

<https://portal.nebih.gov.hu/documents/1836230/83163686/Utmutato+a+kozetkeztetes+targyu+kozbeszerzesek+tekinteteben+alkalmazando+eljarasok+sajatos+szabalyairol.pdf>

⁵⁰ 60/2023. (XI. 15.) AM rendelet a kis mennyiségű, helyi és marginális élelmiszer-előállítás és -értékesítés higiéniai feltételeiről - <https://nit.hu/jogszabaly/2023-60-20-7R>

⁵¹ 2015. évi CXLIII. törvény - <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500143.tv>

⁵² <https://biokultura.org/>

- A helyi élelmiszerek használatát a közétkeztetés mellett a közoktatásba is be kellene emelni, többek között a vendéglátóipari iskolák tananyagába, valamint az iskolakert programokba.

d. Közös értékesítési pont

Az EU vidékfejlesztési keretpolitikájának egyik prioritása a gazdálkodók együttműködésének támogatása, azaz, hogy segítse a gazdálkodókat abban, hogy közösen nézzenek szembe azzal a sokféle kihívással, hogy a megtermelt, illetve feldolgozott kistermelői termékeiket a megnövekedett versenyben piacra tudják juttatni méltányos áron. Több kutatási projekt⁵³ is megállapította, hogy a kistermelők szűkében vannak kapacitással és erőforrással, ugyanis a kistermelőnek nemcsak az áru megtermelésével kell foglalkoznia, hanem gazdasági tevékenységének adminisztrációjával, de emellett marketing tevékenységet is folytatnia kell, piackutatással is kell foglalkoznia, hogy megismerje a fogyasztói igényeket, ismernie kell az adózási, élelmiszer előállítás, higiéniai és egyéb szabályokat és annak meg kell felelnie.

A kistermelők horizontális és vertikális együttműködési és hálózatépítési kezdeményezések támogatása segítené piacra jutásukat, egyúttal alkupozíciójuk megerősítésének eszköze is lehetne, amellyel a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok mérsékelhetők.

Ugyanakkor az is ismert, hogy a kistermelőkben alacsony az együttműködési hajlandóság több okból: bizalom hiánya, együttműködési-szervezési ismeretek hiánya, hatalmi aszimmetria kezelésének hiánya, konfliktus kezelési módszer ismeretének hiánya, valamint akadályként értékelik a nagyobb mértékben megkívánt idő ráfordítást, illetve nem veszik számításba, hogy habár az együttműködés lehetséges többlet költséggel jár, de ezzel együtt többlet hasznot eredményez.

Ebből fakadóan megfontolandó olyan együttműködések támogatása, ahol az együttműködés kötetlenebb, illetve kiegyensúlyozott és nem kíván nagy elköteleződést.

Ezek lehetnek a közös értékesítési megoldások, mint például online termék adatbázis közös működtetése, kosár közösségek szervezése. A gazdák elérhető termékeiket időről-időre felteszik az online térbe (online előrendelési platform, Facebook stb.), a szervező összegyűjti e megrendeléseket, amit a termelő is megkap és egy átadó ponton átadja a fogyasztónak az előrendelt csomagot. A rendszer lényege, hogy a szervezés nonprofit alapon működik, azaz a működési költségek alacsonyan tarthatóak, hiszen például nincs raktározási költség.

Az együttműködésekre jó példa a francia G.I.E. (Groupement d'interet économique), azaz a gazdasági érdek egyesülés⁵⁴. Ilyen formában működtetik általában Franciaországban a termelői boltokat. Ez a működési forma előnyös a kistermelők számára, mivel megkönnyíti az együttműködést formális cégalapítás nélkül; lehetővé teszi az erőforrások összevonását és a kockázatok megosztását; és kollektív fellépéssel javítja a

⁵³ SmartChain, SKIN

⁵⁴ http://www.lexfori.net/concepts_of_french_law_relating_.htm, felkeresve 11 November 2013.

versenyképes pozíciót. Magyarországon talán a Polgári Törvénykönyv polgári jogi társaságához⁵⁵ lehetne hasonlítani, de a különbség lényeges!

G.I.E. már két fő társulásával alapítható, akik alapítási szerződést kötnek egymással, meghatározva a tevékenységüket, feladataikat és működésük menetét. A szerződést a Cégbíróságon nyilvántartásba veszik és ezt követően kezdi meg a működését.

A G.I.E. nonprofit formában működik, akként, hogy amikor a termelő átadja áruját, azt a G.I.E. nem vásárolja meg, hanem a termelő kódjával ellátva felkerül a termelői bolt polcára. Amikor pedig a vevő megvásárolja a terméket, a bevétel csak a termelő számláján és nem az értékesítési pont számláján jelenik meg, ezért hívják átfutó bizonylati rendszernek. Ezáltal, ha a termelő nem áfásan működik, akkor a termék ára nem tartalmaz áfát, amely jelentősen kedvezőbb feltételeket biztosít mind a vevőnek, mind a gazdának.

A G.I.E. nem esik a társasági adó hatálya alá, mivel nonprofit alapokon működő szervezet és ezen értékesítési tevékenységét ismerik el nonprofit működésnek. A működése során keletkezett nyereséget, veszteséget a tagok között egyenlő arányban osztják fel és a tagok saját maguk vallják be és esetlegesen adózzák le.

A G.I.E. lehetővé teszi a gazda számára, hogy egyszerre több helyszínen legyen jelen és értékesíthesse a termékét úgy, hogy nem szükséges mellette állnia, ami nyilvánvalóan kiszélesíti a lehetőségeit és megtöbbszörözi a bevételét. A működés költségeit a termelők, főként tagdíjból, illetve némi árrésből fedezik.

Ez a lazább együttműködés Magyarországon is lehetőséget teremthetne a kistermelők számára, amelyet, mint egy új kereskedési formát be lehetne vezetni. Ez termelői boltok sokaságát hozhatná létre és még a dobozrendszerekben dolgozó termelő és civilek munkáját is megkönnyítené. A kistermelés jövedelemtermelő képességét is megnövelné, hiszen az értékesített terméket az értékesítési pont nem veszi meg, minden termék a termelő ÁFA alanyiséga szerint fog értékesítésre kerülni és a bizonylatolás során a termelő lesz közvetlenül a bevétel.

A termelői értékesítés szabályozási hiányosságai, mint például a merev bizonylatolási szabályok, a kellően rugalmas értékesítési módok hiánya, valamint a webshop, az online értékesítés és a termelői előrendelés, továbbá a saját online felületen történő értékesítés elhatárolásának hiánya okozza.

Javaslat: Ez a kötetlenebb együttműködési forma, illetve az átfutó bizonylatolás Magyarországon is lehetőséget teremthetne a kistermelők számára a közös helyen való értékesítésre, amelyet akár, mint egy új kereskedési formát be lehetne vezetni. Ez termelői boltok sokaságát hozhatná létre és még a bevásárló közösségek termelőinek és a segítő civilek munkáját is megkönnyítené. A kistermelés jövedelemtermelő képességét is megnövelné, hiszen az értékesített terméket az értékesítési pont nem veszi meg, minden termék a termelő ÁFA alanyiség szerint fog elkelni és a bizonylatolás során a termelő lesz közvetlenül a bevétel.

---

⁵⁵ Ptk. 6:498 § - <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300005.tv>

e. Mezőgazdasági kiskereskedelmi tevékenység

A rövid ellátási láncra vonatkozó egyes tagállami jogszabályok vizsgálata során talákoztunk olyan jogi megoldással, amely különbséget tett a mezőgazdasági termékek értékesítési tevékenysége között aszerint, hogy azt kereskedő, vagy maga a termelő értékesíti. Amikor a mezőgazdasági termelő értékesít, azt úgy értjük, hogy akár neki, akár másnak nem kell kereskedőnek lenni ahhoz, hogy termékét értékesítse. Ezt a saját TEAOR tevékenységi körén belül, mint termelő megteheti.

- Lengyelországban a mezőgazdasági kiskereskedelmi tevékenység (RHD= rolniczy handel detaliczny)⁵⁶ alapján a termelő saját gazdaságából, kiállításokon, fesztiválokon és vásárokon, valamint a helyi közétkeztetési egységekben (éttermek, iskolai és egyéb étkezdék) értékesít alapterméket, illetve nem ipari módszerrel feldogozott terméket, ahol a feldogozott terméknek legalább 50%-a saját gazdaságából származik. A mezőgazdasági kiskereskedelmi tevékenységgel szerzett, 40.000 PLN értéket meg nem haladó bevétel személyi jövedelemadó mentes.
- Franciaországban ugyanez a helyzet, azaz, ha a termelő vásáron, piacon, gazdaságából értékesít, illetve a helyi kiskereskedelmi egységbe, illetve a közétkeztetésbe szállít, az mezőgazdasági tevékenységnek minősül.⁵⁷
- Olaszországban már 2001-ben a mezőgazdaság modernizációja keretében⁵⁸ akként módosították az olasz Polgári Törvénykönyvben⁵⁹ meghatározott mezőgazdasági tevékenységet, hogy a mezőgazdasági alaptervékenységek mellett a kiegészítő jelleggel folytatható mezőgazdasági tevékenységek sorába felvették a mezőgazdasági termékek feldolgozását, továbbá az azokkal való kereskedelmet, Ezen módosítás vezette be egyébként a farm diverzifikációs tevékenységeket is, azaz a tájgazdálkodást, a vidéki és az erdészeti örökség megőrzését, az agroturisztikai szolgáltatásokat.

Magyarországon a mezőgazdasági tevékenységet a Földforgalmi törvény⁶⁰ szabályozza, ami megkülönböztet alap őstermelői tevékenységet és őstermelői kiegészítő tevékenységet, akár csak a családi gazdasági törvény (továbbiakban: Csgt.)⁶¹:

5 § 18. mező-, erdőgazdasági tevékenység: növénytermesztés, kertészet, állattartás, állattenyésztés, halgazdálkodás, szaporítóanyag-termesztés, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, valamint a 14. pont szerinti kiegészítő tevékenységgel vegyesen végzett gazdálkodás, ha a kiegészítő tevékenységből származó bevétel nem haladja meg a más mező- és erdőgazdasági tevékenységből származó bevételt;

⁵⁶ <https://www.wetgiw.gov.pl/handel-eksport-import/rolniczy-handel-detaliczny>

⁵⁷ Kapała, Anna Maria. 2022. Legal Instruments to Support Short Food Supply Chains and Local Food Systems in France. Laws 11: 21. <https://doi.org/10.3390/laws11020021>

⁵⁸ Decree No. 228/2001 on the guidelines and modernisation of agricultural sector (Decreto Legislativo 18 maggio 2001, n. 228 "Orientamento e modernizzazione del settore agricolo, a norma dell'articolo 7 della legge 5 marzo 2001, n. 57) / <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2001-05-18:228>

⁵⁹ Codice Civile Regio Decreto 16 marzo 1942, No. 262. Approvazione del testo del Codice civile, Gazzetta Ufficiale No.79 of 04.04.1942, 2135 § határozza meg a mezőgazdasági vállalkozást és tevékenységet - <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:regio.decreto:1942-03-16;262!vig=2020-12-04>

⁶⁰ 2013. évi CXXII. törvény a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról - https://njt.hu/jogszabaly/2013-122-00-00_1

⁶¹ 2020. évi CXXIII. törvény (Csgt) - <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2000123.tv>

Csgt. 2 § e) mező-, erdőgazdasági tevékenység a Földforgalmi törvény 5. § 18. pontjában meghatározott mező-, erdőgazdasági tevékenység, valamint továbbá e tevékenységből származó termékfeldolgozás, ha az a saját gazdaságban előállított alapanyag felhasználásával történik és nem haladja meg az e törvény végrehajtására kiadott rendeletben⁶² meghatározott mennyiséget;

5 § 14 kiegészítő tevékenység: falusi és agroturizmus, kézművesipari tevékenység, fűrészáru-feldolgozás, takarmány-előállítás, mezőgazdasági termékből élelmiszer előállítása, dohányfeldolgozás, bioüzemanyag-előállítás a mező-, erdőgazdasági tevékenység során keletkezett melléktermékek, növényi és állati eredetű hulladék hasznosítása, nem élelmiszercélú feldolgozása, valamint az ezekből a termékekből keletkezett termékek közvetlen termelői értékesítése, mező- és erdőgazdasági szolgáltatás, valamint a mezőgazdasági üzemhez tartozó termelési tényezők hasznosítása, értékesítése;

Csgt. 2 § c) kiegészítő őstermelői tevékenység: falusi és agroturizmus, kézművesipari tevékenység, fűrészáru-feldolgozás, takarmány-előállítás, mezőgazdasági termékből élelmiszer előállítása mező-, erdőgazdasági tevékenységből származó termékfeldolgozás kivételével, ha az a saját gazdaságban előállított alapanyag felhasználásával történik és nem haladja meg az e törvény végrehajtására kiadott rendeletben meghatározott mennyiséget, dohányfeldolgozás, bioüzemanyag-előállítás a mező-, erdőgazdasági tevékenység során keletkezett melléktermékek, növényi és állati eredetű hulladék hasznosítása, nem élelmiszercélú feldolgozása, valamint az ezekből a termékekből keletkezett termékek közvetlen termelői értékesítése, továbbá mező- és erdőgazdasági szolgáltatás;

A fentiek alapján kimondható, hogy Magyarországon mezőgazdasági tevékenységnek minősül a közvetlen termelői értékesítés, ugyanakkor egyes hatóságok a gyakorlatba mégsem ültetik ezt át, illetve eltérően értelmezik.

A magyarországi Kereskedelmi Törvény⁶³ alapvetően az egyes értékesítési formákat határozza meg, ahol is az értékesítés helye szerint tesz különbséget. Egyedüli kivétel a termelői piac, ahol meghatározza az ott értékesítésre jogosult személyt, az értékesítés helyét és a termékkört, azaz „*olyan piac, ahol a kistermelő a piac fekvése szerinti megyében, vagy a piac 40 km-es körzetében vagy Budapesten fekvő piac esetében az ország területén bárhol működő gazdaságából származó mezőgazdasági-, illetve élelmiszeripari termékét értékesíti*”⁶⁴.

A 2005. évi Kereskedelmi Törvény megalkotását az indokolta, hogy az 1978. évi belkereskedelemtől szóló törvény elavult és részben kiüresedett fogalmait, meghatározásait az új kereskedelmi értékesítési formáknak megfelelő korszerű meghatározásokkal váltsa fel.

A Kereskedelmi Törvény megalkotása óta csaknem 20 év telt el, amely idő alatt egy alkalommal, 2009-ben került átfogó jelleggel kiegészítésre, de itt kell külön megemlíteni

⁶² 665/2020. (XII. 28.) Korm. rendelet a családi gazdaságokról szóló törvény végrehajtásáról - <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2000665.kor>

⁶³ 2005. évi CLXIV. törvény (Kertv.) - <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0500164.tv>

⁶⁴ Kertv. 2. § 5a.

azt is, hogy 2011. évben került bele a termelői piac fogalma. Az elmúlt 10 év alatt a rövid ellátási lánc számos formája jelent meg Magyarországon is. Ezt a kereskedelemre vonatkozó szabályozás nem követte nyomon, különösen úgy, hogy a törvény indokolásában megfogalmazott jogalkotói szándék az volt, hogy *törvényi szinten legyen rögzítve, hogy kereskedelmi tevékenység fő szabályként működési engedéllyel rendelkező üzletben folytatható, amely a legálisan működő kereskedők védelme és a fekete kereskedelem visszaszorítása érdekében már jelenleg is a szabályozás egyik legfontosabb alapelve.* Már itt is látható, hogy a kereskedelmi tevékenység és a saját jogon való értékesítés fogalma keveredik.

A Kereskedelmi Törvény kivételesnek és esetinek tekinti az üzleti árusítás alóli kivételeket és példaként közterületen végzett kereskedelmi tevékenységet jelöl meg, másst nem. A bolti értékesítés melletti érvelés idejét múlt és nem csak az új, rövid ellátási lánchoz kapcsolódó különféle értékesítési formák megjelenése miatt, hanem az online kereskedelem térnyerése miatt is.

A szabályozás hiányossága okán keveredik az online kiskereskedelem és a termelő saját weboldalán, vagy közösségi – saját – előrendelési felületen való megjelenés fogalma és szabályai. A fekete kereskedelem pedig a fekete gazdaság egyik megjelenési formája és minden esetben elutasítandó, ugyanakkor az értékesítési tevékenységre vonatkozó szigorúbb szabályok alkalmazása nem indokolt.

A termelő által végzett értékesítés a *KSH TEÁOR'08 – a tevékenység, a termék-szolgáltatás és az áruosztályozások* útmutatója⁶⁵ alapos tanulmányozása alapján nem minősíthető kiskereskedelmi tevékenységnek. A KSH TEÁOR'08 útmutatója ugyanis egyértelműen leírja, hogy a gazdasági tevékenységek osztályozási rendszere az ENSZ és az EU a gazdasági tevékenységek osztályozásának nemzetközileg összehangolt rendszere szerint vannak kialakítva és ez alapján:

„A kiskereskedelembe tartozik az új és használt áruk átalakítás nélküli viszonteladása elsősorban a lakosság részére, személyes vagy háztartási célú fogyasztásra, illetve felhasználásra, üzleteken, áruházakon, piaci és utcai standokon, csomagküldő szolgálatokon, házaló kereskedőkön, fogyasztási szövetkezeteken, fogyasztói csoportokon, aukciós házakon stb. keresztül. A legtöbb kiskereskedő az értékesítendő áru felett tulajdonosi jogot gyakorol, néhány kiskereskedő viszont ügynökként értékesít díjazásért vagy bizományosi alapon.”

Továbbá az EU és a nemzetközi gazdasági osztályozási rendszer módszertana egyértelműen kimondja, hogy nem **a kereskedelem nemzetgazdasági ágba (tevékenységi körbe) tartozik**, „az olyan jellegű összeszerelés, amely során új termék keletkezik, lásd: C nemzetgazdasági ág” (C= Feldolgozóipar, azaz élelmiszerfeldolgozás, valamint pl. a kézműves termék előállítás).

Ennek értelmében, ha egy termelő a maga által előállított terméket saját jogon értékesíti fogyasztónak (bármely értékesítési módon), vagy kiskereskedelmi egység részére, az nem minősül kereskedelmi tevékenységnek.

---

⁶⁵ https://www.ksh.hu/docs/osztalyozasok/teor/teor08_tartalom_2021_06_01.pdf

Javaslat: A fentiek alapján határozottan indokolt az alábbiak szabályozása, egyértelművé tétele:

- a mezőgazdasági termelők közvetlen értékesítési tevékenysége (akár online) elkülönül a kereskedő tevékenységétől. A Kereskedelmi Törvény közvetlen értékesítésre⁶⁶ vonatkozó meghatározása az egyre jobban elterjedő mezőgazdasági termékek alternatív értékesítési formáinak megjelenésével átfogalmazást igényel, ugyanis azt a jelenlegi meghatározás úgy definiálja: kiskereskedelmi tevékenység keretében termék forgalmazása közvetlenül az előállítás helyén. A jelenlegi meghatározás pontosítása során különbséget kell tenni a mezőgazdasági termék értékesítés és a kiskereskedelmi kereskedelem között.
- A termelő saját honlapján történő értékesítése és a közvetítői kiskereskedelmi webshop értékesítés, továbbá a közösségi online platformon keresztül előrendelés alapján történő termelői értékesítés között különbséget kell tenni.

f. Kistermelői rendelet

Az Európai Unió Élelmiszer Higiénia Csomagja által tagállami hatáskörbe utalt, a kismennyiségű, helyi és marginális mezőgazdasági termékek könnyített élelmiszer higiéniai szabályait – „kistermelői rendelet”⁶⁷ - Magyarországon 2010-ben vezették be. 2023-ban a kistermelőkre vonatkozó könnyített higiénia szabályozás egy újabb mérőföldkőhöz érkezett, megjelent a témát újra szabályozó 60/2023 (XI.15.) AM rendelet. Ez az új rendelet a kistermelők és támogató civil szervezetek több javaslatát is beépítette a szabályok sorába, kiemelendő, hogy a kistermelő élelmiszer higiénia szempontú meghatározását kiterjesztette a jogi személyekre, továbbá szabályozta a kisüzemek könnyített higiénia szabályait, ugyanakkor az új szabályozás néhány kérdést rendezetlenül hagyott:

1. Kistermelői mennyiségi korlát

Jogbizonytalanságot eredményez útmutató hiányában az, hogy nem tudni, kistermelői regisztrációra melyik kistermelő kötelezett. Több gazda a hatályos 60/2023 (XI.15.) AM rendeletben meghatározottnál nagyobb mennyiségben termel és értékesít alapterméket. Kérdésként merül fel, hogy a higiéniai szabályozás milyen okból korlátozza a hazai jogrendben az alaptermék-értékesítés mennyiségét. Itt hivatkozunk a „élelmiszer higiéniai csomagban”⁶⁸ megfogalmazott kivételekre.

Javaslat: Véleményünk szerint, csak a feldolgozott termékek előállítása esetén szükséges meghatározni kisebb feldolgozó higiéniai rugalmas követelményeket. A 60/2023 (XI.15) AM rendeletben meghatározott kistermelői mennyiséget meghaladó (pl. almát, sütőtököt, vagy mézet termelő) gazda valószínűsíthetően termékeinek egy részét feldolgozónak, felvásárlónak adja el, és e mellett közvetlenül is értékesít(ene), illetve kisebb mennyiségben feldolgozná termékét. A kistermelői mennyiségi korlát értelmezéséről útmutató kidolgozását szorgalmazzuk.

---

⁶⁶ Kertv. 2 § 15.

⁶⁷ 52/2010(IV.30.) FVM rendelet - <https://njt.hu/jogszabaly/2010-52-20-82>

⁶⁸ Lásd V. fejezet

2. Kistermelő, vagy kisüzem?

Probléma, hogy a 60/2023(XI.15.) AM rendeletben újonnan meghatározott II. kategória szerinti „kisüzemi” előállítást (amely nagyrészt vásárolt hozzávaló feldolgozását jelenti) is kistermelői fogalom alatt tárgyalja a rendelet, ami megtéveszti a tudatos fogyasztó eligazodását a termelői termékek választásakor, akik már a saját termelésű alapanyagokat és ebből készített termékeket keresik a nyomonkövethetőség és személyes bizalom alapján.

Nehezíti a fogyasztói tudatos magatartást az, hogy a vásárolt alapanyagra nincs %-ban meghatározott megkötés a kistermelő szóhasználat mellett és nem ír elő termelői terméket, csak hazai terméket (akár ipari előállítással). Nem tudni így, hogy a II. kategóriában kistermelő elnevezés alatt értékesített sajt milyen tartású állat tejéből, honnan, kitől származik. A jogalkotási folyamat során a jogalkotó nem észlelte, hogy a megnövelt mennyiségi határ kétféle előállítót is takarhat: (a) saját termelésből származó alapanyag is lehet több, valamint (b) a vásárolt hazai alapanyagból is lehet több. Az alábbi táblázatban szemléltetjük a hatályos jogszabály értelmezésével megállapítható eseteket:

Kistermelői kategória 60/2023 AM rendelet szerint	Tevékenység	Kategória	Igényelt szakképesítés	Falusi vendégasztal
Kistermelő I. kategória	Saját termelés és abból élelmiszer előállítás	I. kategória - kisebb mennyiségben	Szakképesítés nem kell	Falusi vendégasztalt végezheti
Kistermelő II. kategória (1)	Saját termelésű alapanyagból készített élelmiszert	II. kategória nagyobb mennyiségben	Szakképesítéssel, ami előírt arra a tevékenységre	Nem?
Kistermelő II. kategória (2)	Saját alapanyag mellett vásárolt hazai alapanyagból készített élelmiszert	I. kategória mennyiségében	Szakképesítéssel, ami előírt arra a tevékenységre	Nem
Kistermelő II. kategória (3)	Saját alapanyag mellett vásárolt hazai alapanyagból készített élelmiszert	II. kategória nagyobb mennyiségben	Szakképesítéssel, ami előírt arra a tevékenységre	Nem

3. Gyógynövény vagy élelmiszer?

A rendelet néhány rendelkezése jogalkalmazási szempontból további pontosítást igényel, közülük az egyik a „gyógynövény” meghatározása. A rendelet 4 § (4) bekezdése akként fogalmaz:

4.§ (4) A kistermelő termesztett vagy gyűjtött gyógynövényekből álló élelmiszert – kivéve az egyetlen gyógynövény-összetevőből álló terméket – nem állíthat elő. A

kistermelő gyógynövényt a kistermelői élelmiszer előállításánál ízesítésként felhasználhat.

Ennek olvasata úgy értelmezhető, hogy gyógy- illetve fűszernövényből élvezeti tea-, illetve fűszerkeveréket nem lehetne előállítani. A probléma az, hogy az uniós jogban az élelmiszer-előállítás van szabályozva és emellett az élelmiszerek gyógyhatásának feltüntetése (a fogyasztói megtévesztés elkerülése végett) pedig nem. Ami pedig nem élelmiszer, az gyógyszer, gyógyhatású készítmény, hagyományos növényi gyógyszer lehet.

A legtöbb élelmiszer célú növényünk egyben több népi gyógyászatban is alkalmazott összetevő (például fokhagyma, vöröshagyma, kakukkfű, csipkebogyó, csalán, vörösáfonya stb.) Ezek a növények egyben élelmiszerek. A jelenlegi szabályozás tiltja, több fő összetevő esetén, szörpök, lekvárok, zöldségkrémek készítését.

A NÉBIH – egyedi megkeresés alapján – ezt az értelmezést úgy pontosította, hogy fűszernövények esetében lehetséges élvezeti tea- és fűszerkeverék kistermelői összeállítása. Megjegyezzük itt is, hogy a fűszernövény egyben gyógynövény is lehet.

Javaslat:

A hazai szabályzásban az uniós szabályozást kellene alapul venni, azaz azt korlátozni, hogy mikor tüntethető fel gyógyhatás az élelmiszeren, ezzel megkülönböztetve a gyógyhatású készítménytől, vagy gyógyszer összetevőtől. Nemzeti örökségünk és a kistermelők megélhetése került veszélybe ezen jogbizonytalanságot okozó megfogalmazás miatt⁶⁹.

A korábbi kistermelői rendelet kibocsátását követően több útmutató is készült a szabályok értelmezését segítő. Jelen esetben is halaszthatatlannak tűnik, hogy a 60/2023(XI.15.) AM rendelet alkalmazásához is útmutató készüljön. Ebben a munkában több civil, illetve szakmai szervezet már jelezte, hogy kész részt venni.

g. Szociális farmok⁷⁰

Szociális gazdaság körébe olyan kezdeményezéseket sorolunk, amelyek célja a nehezen elhelyezhető emberek integrálása a munka világába, foglalkoztatást, szakmai tudásuk fejlesztését és tanácsadást kínálva számukra. Célcsoportjukba tartoznak a tartós munkanélküliek, az elhelyezkedési nehézségekkel küzdő pályakezdő fiatalok, az idős és fogyatékosokkal élő emberek és más, társadalmi beilleszkedési zavarokkal küszködő személyek.

A szociális gazdaság konkrét megvalósítója a társadalmi vállalkozás, ami egy olyan üzleti forma, amelynek célja, hogy egy társadalmi vagy környezeti problémát megoldjon, miközben gazdasági fenntarthatóságra törekszik. A profit elérése nem elsődleges célja,

⁶⁹ Részletesebben: https://kisleptek.hu/tudastar/jogsegely/gyogynoveny/emmi_allasfoglalas/
EU Bizottsági állásfoglalás a témában:

<https://kisleptek.hu/tudastar/jogsegely/gyogynoveny/gyogynovenyek/>

⁷⁰ Jakubinyi László: Az ötlettől a megvalósulásig: szociális farmok létrehozása és működtetése a gyakorlatban - Segédlet a magyarországi szociális farmok létrehozásához, 2024 -

<https://www.nak.hu/kiadvanyok/kiadvanyok/7755-az-otlettol-a-megvalosulasig-szocialis-farmok-letrehozasa-es-mukodtetese-a-gyakorlatban>

hanem eszközként szolgál arra, hogy a vállalkozás fenntarthatóan működjön és társadalmi hatást érjen el. A társadalmi vállalkozások egyszerre ötvözik a gazdasági vállalkozások és a civil szervezetek jellemzőit.

Elsősorban vidéki környezetben, mezőgazdasági tevékenységet végző társadalmi vállalkozás a szociális farm (vagy más néven "green care"). Ez alatt olyan mezőgazdasági vagy vidéki környezetben működő tevékenységet értünk, amelynek célja a társadalmi és egészségügyi előnyök biztosítása különböző csoportok számára. Ezek a farmok nemcsak mezőgazdasági termelést folytatnak, hanem különféle szociális, oktatási vagy terápiás tevékenységeket is kínálnak, különösen kiszolgáltatott, hátrányos helyzetű vagy speciális igényű emberek számára.

Baráthegyi Majorság – mint szociális farm⁷¹

A Szimbiózis Alapítvány által fenntartott Baráthegyi Majorság az elsők között megalakult szociális farm Magyarországon. Az 5 hektáros területen található a Barát-hegy északi lejtőin.

A majorságban több mint száz megváltozott munkaképességű pszichiátriai beteg, autista, értelmi fogyatékos vagy mozgáskorlátozott ember él és dolgozik, de vannak bejárók is. Ezeknek az embereknek így saját foglalkozásuk van, teljes vagy részmunkaidőben foglalkoztatottak. Mintegy 250 fogyatékossgal élő ember kap munkát és fizetést. Foglalkoznak szabadföldi és üvegházi zöldségtermesztéssel és feldolgozással, gombatermesztéssel, állattartással, gyertyaöntéssel, szappanfőzéssel, fazekassággal, híres a sajtgyártásuk (javarészt saját kecskéik tejéből), de van asztalosműhelyük is. A majorság területén létrehoztak egy erdei iskolát, ahol osztályokat, iskolai évfolyamokat tudnak fogadni, a hozzá tartozó ifjúsági szállóban pedig el is tudják őket helyezni. Van ezen kívül egy család- és fogyatékossg-barát panziójuk is, ahol a rászorultakon kívül bárki foglalhat szállást, és élvezheti a majorság által nyújtott kikapcsolódási lehetőségeket.

Céljuk között hangsúlyos a természeti értékek megóvása és ápolása, illetve az ökológiai egyensúlyt megtartó mikrokörnyezeti technikák szélesebb körben való adaptációjának elősegítése. Az Alapítvány fenntarthatóságának egyik alappillére a - terápiás, célcsoport foglalkoztatási és integrációs célt is szolgáló - mezőgazdasági és agroturisztikai tevékenységek folytatása.

Magyarországon a szociális farmok⁷², mint társadalmi vállalkozások még kevésbé elterjedtek, noha ezek nagyban hozzájárulhatnak a közösségek fejlesztéséhez és a sérülékeny csoportok foglalkoztatáshoz. A hátrányos helyzetű csoportok (pszichiátriai- és szenvedélybetegek, fogyatékos személyek, egészségkárosodottak, börtönviseltek, menekültek, tartós munkanélküliek stb.) társadalmi integrációja, munkába való bevonásuk óriási kihívást jelent. A szociális farmok munkahelyeket biztosíthatnak

⁷¹ <https://www.szimbiozis.net/szocialis-farm>
<https://barathegy.com/majorsag/>
https://hu.wikipedia.org/wiki/Bar%C3%A1thegyi_majors%C3%A1g
<https://szocialisfarm.hu/>

⁷² Szociális farmok: <https://szocialisfarm.hu/terkep/tagok>
Közülük 16 szociális farm tanúsító védjegyet szerzett tag.
<https://www.facebook.com/szocialisfarm.hu/posts/pfbid0w1a3TCaJwdwRwTn2YeueDNGVdtpxbPQPCfuF2rvhkNHdfNt5t5NCw7y53zF8YvsEl> (pl. Kemence Hagyományőrző Gasztró-kulturális és K. E.; Diverzitás Közhasznú Alapítvány; Magosvölgy Ökológiai Gazdaság; Strázsatánya Szociális Szövetkezet.)

számukra és segíthetnek a társadalmi beilleszkedésükben. Az Európa-szerte egyre több demenciával érintett, valamint a COVID-19 világvárvány óta növekvőben lévő depresszió és a szorongásos betegségek foglalkoztatásba való bevonásával a szociális farmok stabil munkaerőpiaci rehabilitációt valósítanak meg, javítva az érintettek munkaerőpiacra történő kilépésének esélyeit.

Magyarországon, ugyan gyermekcipőben jár még ez a szakterület, de épp ez teszi lehetővé a szakpolitikák összehangolását. A szociális farmok szakpolitikai egyeztető munkáját mutatja be az alábbi kronológia:

- 2015-ben elkészült a Szimbiózis Alapítvány Norvég Alap által támogatott "A szociális farmok létrehozása Magyarországon" című 300 oldalas tanulmánykötet⁷³ majd ezt követte a „Szociális farmok létrehozása Magyarországon – kézikönyv és fejlesztési javaslatok”, ami a mai napig hivatkozási pont. Ugyanebben az évben létrejött a hazai szociális farm hálózat.
- Intézményesülve 2016. május 2-án bejegyzésre került a Magyar Szociális Farm Szövetség.
- 2016. december 29-én 223 047 lajstromszámmal a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala lajstromba vette a Szociális Farm Tanúsító Védjegyet.
- Számos nemzetközi tanulmányút, lobbianyag, szakmai esemény, közös program és projekt jellemezte az ezt követő időszakot. Az egyeztetéseket előterjesztés, Tárcaközi Bizottsági meghallgatás követte, valamint különböző minisztériumokban államtitkári és miniszteri egyeztetések valósultak meg. A munka eredménye hét év után bontakozott ki jogszabályban és pályázati (VP) kiírásban. Az előző támogatási ciklus pályázati kiírása még nem volt eredményes bonyolultsága és a „vidéki” lehatárolás, valamint a 50%-os mezőgazdasági bevétel előírások miatt.
- 2022-2024 között a szövetség tagja volt annak a hat országot bevonó konzorciumnak, amelyik a Horizont 2020 által finanszírozott FARMWELL⁷⁴ projektet valósította meg.
- 2023-ban nagy áttörést hozott a 2015-ben publikált tanulmányban megfogalmazott „Kistermelői rendelet” módosítása, ami lehetővé tette a 60/2023 AM rendelettel a szociális farmok (jogi személyek) egyszerűsített feltételek között rugalmas higiéniai szabályok szerinti működését.
- 2024-ben a KAP-RD50-1-24 szociális farmok létrehozását és működtetését az 1,6 MRD keretű, mintegy 40 M Ft/pályázó támogatási intenzitású felhívás jelent igazi mérföldkövet. Ez a második 10 éves ciklus zárása.

Javaslatok:

A Magyar Szociális Farm Szövetség a fenti szempontok alapján szakmapolitikai javaslatot⁷⁵ fogalmazott meg. Javaslatai között szerepelt a jogszabályi környezet javítása, összehangolása. Különösen fontos, hogy a társadalmi vállalkozás és szociális farm jogszabályi szabályozást kapjon és ezzel együtt célzott támogatást, különösen úgy, hogy a társadalmi vállalkozásokat gazdaságfejlesztési stratégiákba, és leginkább a vidékfejlesztés és a fenntartható gazdaság területén integrálják. Különösen megfontolandó, hogy a

⁷³ https://szocialisfarm.hu/files/Szocialis%20Farm%20tanulmany%203.2.%20vegleges_nokorr.pdf

⁷⁴ <https://farmwell-h2020.eu/>

⁷⁵ <https://szocialisfarm.hu/files/SZ.F--Szakmapolitikai-Javaslat.pdf> illetve a 2024-ben közzétett: Jakubinyi László: Az ötlettől a megvalósulásig: Szociális farmok létrehozása és működtetése a gyakorlatban.

szociális farm szolgáltatások egészségügyi ellátó rendszer részét képezhessék úgy, mint más fejlett országban.

Támogatni kell a társadalmi vállalkozások hozzáférését pénzügyi forrásokhoz, például alacsony kamatozású hitelek, vagy vissza nem térítendő támogatások formájában. A for-profit vállalkozások ESG politikájába be kell emelni a szociális farmokkal való gazdasági, társadalmi és CSR együttműködéseket.

Javasolt speciális támogatási rendszerek bevezetése, például adó-, járulékkedvezmények, áfa kedvezmény (Szlovákiában van erre példa⁷⁶), valamint kiszámítható, éveken átívelő pályázatok biztosítása a szociális farmok létrehozásához és fenntartásához.

Tudatosságnövelő kampányokat kell indítani, hogy a közvélemény és a döntéshozók is tisztában legyenek a társadalmi vállalkozások és a szociális farmok fontosságával. Támogatni kell az oktatási programokat, amelyek felkészítik a fiatalokat a társadalmi vállalkozások létrehozására és működtetésére.

Cél továbbá az, hogy a szociális farm szolgáltatás tevékenységét külön TEÁOR szám alatt végezhessek a szolgáltatók, jogi formától függetlenül.

A téma komplexitása miatt javasolt egy ernyőhatóság kijelölése (Miniszterelnökség) amely összefogná a vállalkozás politikáért felelős Gazdaságfejlesztési Minisztérium, a szociális ügyek és foglalkoztatáspolitikáért felelős Belügyminisztérium, az agrárszektorért, és mint ilyen a szociális farmokért felelős Agrárminisztérium munkáját a szociális vállalkozások, ezen belül a szociális farmokat támogató jogi környezet és támogatáspolitikai hazai kidolgozása érdekében az érintettek felelősségi körének meghatározásával.

h. EPR és a kistermelők

2023. július 1-től bevezetésre került az EPR (Extended Producer Responsibility) rendszer, azaz a kiterjesztett gyártói felelősségi rendszer Magyarországon. Ez az Európai Unió Körforgásos Gazdaság Akció tervén alapul⁷⁷, amely az Európai Green Deal részét képezi, célja az anyagok körforgásban tartása, a hulladékképződés megelőzése, a termék élettartamának meghosszabbítása, a hulladék keletkezés csökkentése, újrahasznosítás növelése és a korábban lerakásra ítélt, nem újrahasználható-, vagy újrahasznosítható hulladék csaknem teljes felhasználása például energetikai célokra, így elkerülve a lerakást. hulladéklerakás csaknem teljes felhasználása. Ennek keretében átlátható nyilvántartást vezetnek a tagállamok a hulladékkaramokról, a hulladékok nyomkövetéséről, a hulladékok gyűjtéséről és újrahasznosításáról, ártalmatlanításáról (azaz hulladék égetés, vagy lerakás) és ez alapján tesznek eleget az EU felé a jelentési kötelezettségének, amely az tagállamokat terhelő újrahasznosítási kvóták teljesítésének ellenőrzésére is szolgál.

---

⁷⁶ A szociális gazdaság jogi környezetének vizsgálata a Kárpát-medence országaiban (Kislépték) – Nemzetstratégiai Kutatóintézet (2019) - <https://nski.hu/a-szocialis-gazdasag-hataron-atnyulo-lehetosegeinek-vizsgalata.html>

⁷⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1583933814386&uri=COM:2020:98:FIN>

Az EPR rendszer minden magyarországi vállalkozást érint, tekintet nélkül annak gazdasági formájára, illetve méretére, eltekintve egy-két könnyített szabályt. Az EPR rendszerbe jobbára a már ismert termékdíjas termékek tartoznak bele, a teljesség igénye nélkül a csomagolások, az egyszer használatos műanyagtermékek, gépjárművek, gumiabroncsok, irodai és reklámhordozó papírok, sütőolaj és zsír stb.

A csomagolások tekintetében külön ki kell emelni, hogy EPR kötelezettsége annak a vállalkozásnak keletkezik, amely olyan gyártónak minősül, aki csomagolással terméket értékesít, azaz megvásárolt csomagolószerbe becsomagolja a termékét és azt a terméket később belföldön értékesíti.

Tehát ez a kötelezettség a legkisebb vállalkozásra, terméküket feldolgozó kistermelőkre is terhet ró, amely inkább adminisztratív terhet, semmint díjfizetési terhet jelent, mivel 1 kg műanyag csomagolás EPR díja 219 Ft és az 1 kg papír és kartoncsomagolás EPR díja 173 Ft. Nem beszélve arról, hogy a súlyalapú megközelítés és az aránytalan adminisztrációs teher kizsórító hatással bír már jelenleg is az, újrahaznosítható csomagolásra (pl. üveg). Az adminisztratív teher pedig annyit jelent, hogy a vállalkozásnak a koncessziós társaságnál (MOHU) regisztrálnia kell, az EPR köteles termékekről nyilvántartást kell vezetni és erről negyedévente a MOHU részére adatot kell szolgáltatni és az EPR díjat megfizetni. Ezen felül, a hulladékgazdálkodási kötelezettség keretében az Országos Hulladékgazdálkodási Hatóságnál az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszerben (OKIR) a negyedéves kibocsátásra vonatkozó mennyiségi adatszolgáltatásra kötelezett a vállalkozás.

Az EPR rendszerben jelenleg két mentesség létezik:

1. Kiskereskedelmi elárúsító helyen felhasznált csomagolószerke, azaz tasakok, zacskók, csomagoló papírok, megtöltött italos poharak stb. után nem a terméket becsomagoló vállalkozásnak, hanem a csomagolószer gyártónak kell fizetnie az EPR díjat⁷⁸, valamint
2. Borászati termékek üvegcsomagolásának díjátalánya, amely tartalmazza a közvetlen italcsomagolást és annak kiegészítő csomagolását is.⁷⁹ Ez sem jelent érezhető adminisztrációs könnyítést.

Nehezen értelmezhető, hogy a borászati termék előállítók mellett, a méhészek, más kistermelők (lekvár, szörp...) miért nem kaptak könnyítést.

Az EPR rendszer speciális része a DRS rendszer, amely a kötelező visszaváltási rendszer. Ez alapján kötelező minden 0,1-3 literig terjedő fém, műanyag és üveg (italos) palack vagy doboz alakú csomagolást betétdíj ellenében visszaváltani. A kivételek az alábbiak:

- a tej, tejalapú és tej tartalmú termékek,
- amennyiben a tárgyévét megelőző évben nem haladta meg az 5000 db- ot a gyártó összes terméke és
- a speciális formájú és/vagy méretű termékek csomagolásai

---

⁷⁸ 80/2023(III.14.) Korm. rendelet 11 § (1) - <https://njt.hu/jogszabaly/2023-80-20-22>

⁷⁹ 80/2023(III.14.) Korm. rendelet, díjtétel: 23/2023 EM rendelet 6. mell - <https://njt.hu/jogszabaly/2023-23-20-8Y>

A környezetvédelmi termékdíj szabályozás, amely jelenleg is hatályban van és az EPR rendszer mellett létezik, 2015. évben történő bevezetését követő egy éven belül bevezette a termékdíj átalányt, amely a csekély kibocsátókra, valamint a mezőgazdasági termelőkre (amelyet 2023. évben eltöröltek) vonatkozott. A mezőgazdasági termelők termékdíj átalánya 5.000 Ft/év volt, de nem terhelte őket bevallási, nyilvántartási, továbbá számlazáradékolási kötelezettség. Jelenleg a mezőgazdasági termelők képviselői, több fórumon is igyekeznek a kormányzatot meggyőzni, hogy az EPR esetében is ez lenne a kistermelőket segítő megoldás.

Az EPR díjra az általános forgalmi adó kerül felszámításra, de célcsoportunk zöme nem Áfa körbe tartozik, így a részükre további és aránytalan teher képződik. A mérethatékonyságuk (kézműves, kieszériás termékek, sokféle termékfeleség, sok esetben fogyatékkal élők foglalkoztatása) miatt jövedelmezőségük így is gyengébb.

A jelenlegi rendszer olyan mértékű adminisztratív, illetve anyagi terhet (szakértő alkalmazása) ró a rendeletben leírt EPR kötelezettség a kistermelőkre, marginális termék előállítókra (pl. szociális farmok) melyet nehezen, vagy sehogy sem tudnak teljesíteni.

Javaslatok: Az alábbi konkrét javaslatokat fogalmazat meg a kistermelőket segítő civil szervezetek sokasága az alábbi célcsoport vonatkozásában:

- a) őstermelők, kistermelők,
- b) a saját termelésből élelmiszert előállító családi vállalkozások, az élelmiszer termelés, feldolgozás, értékesítés tekintetében,
- c) a saját termelésből élelmiszert előállító marginális vállalkozások (Magyar Szociális Farm Szövetség tagok, minősített társadalmi vállalkozások, az élelmiszer termelés, feldolgozás, értékesítés tekintetében,
- d) vidékfejlesztési, környezetvédelmi, esélyegyenlőségi alapcél szerinti termelőtevékenységet végző civil szervezetek,
- e) a zsúrizett kézműves termék előállítók,
- f) EU árujelzővel, valamint állami védjeggyel rendelkezők (HÍR, Hungarikum stb.) ezen termékeik vonatkozásában.

Javaslatok a fenti célcsoport vonatkozásában:

- Mentesse a jogalkotó az EPR regisztrációs, adatszolgáltatási és díjfizetési kötelezettség alól a Magyarország területén működő, ott értékesítő termelőket, Áfa mentes határ alatti éves bevételig, vagy/és a kistermelői méretig.
- Segítse elő a körforgásos gazdaság felé történő elmozdulást azzal, hogy készítenek egy rugalmas szabályt vagy/és útmutatót arról, hogyan lehet egyszerűsítve pl. egy kistermelőnek/piac szervezőnek visszagyűjteni a csomagoló anyagát (pl. befőttesüveg, tojástartó) és újra tölteni, az élelmiszer biztonság és környezetvédelem (mosás, mosószer stb.) figyelembevételével.
- Több termelőnek saját CE-tanúsított palackmosója van. Saját palackjait ezzel szeretné a jövőben is tisztítani és újra tölteni anélkül, hogy a EPR kötelezettség alá esne, illetve anélkül, hogy ipari mosó üzem engedélyezési kötelezettség vonatkozna rá.
- Van pár startup és nemzetközi példa (<https://www.ma-bouteille.org/>), társadalmi vállalkozás, akik ilyen palackmosókat működtetnek a REL-ben, részükre is javasolt könnyítéseket bevezetni.

- Az EPR díj alóli mentesség vonatkozzon abban az esetben, ha a fenti célcsoport értékesítése során természetes anyagból készített csomagolást alkalmaz, pl. üveg, fa, papír, pamut, len, kender stb.

VI. Összefoglaló és javaslatok

A mezőgazdaság által előállított hozzáadott érték viszonylag kis – és jellemzően csökkenő – súlyt képvisel a nemzetgazdaságban, de az agráriumnak kiemelkedő fontossága van a vidéki térségekben, ahol meghatározó szerepet tölthet be a foglalkoztatásban. Emellett meghatározó a súlya a mezőgazdasági termeléshez inputokat szolgáltató (pl. mezőgazdasági gépek és növényvédő szerek előállítása), illetve a mezőgazdasági termékeket feldolgozó és forgalmazó tevékenységeknek, amelyek szervesen kapcsolódnak az agráriumhoz és amely tevékenységeket az inputok előállításától a forgalmazásig összefoglalóan agrobiznisznek szokás nevezni. A mezőgazdasági termékek szerepe jelentős a fogyasztásban, ezért az élelmiszer- és ellátásbiztonság szempontjai lényegesek az agrárium értékelésekor. Az élelmiszer-ellátás biztosítására, a jó minőségű és biztonságos élelmiszer előállítására vonatkozó elvárások a mezőgazdaságot kiemelt fontosságú nemzetgazdasági ággá teszik. Összefoglalóan megállapítható, hogy a mezőgazdaság bír a nemzetgazdasági ágak közül az egyik legjelentősebb hatással a fenntarthatóságra.⁸⁰

Az Erasmus Captivate Projekt⁸¹ azt vizsgálta, hogy az EU éghajlat- és környezetvédelmi célkitűzéseit megfogalmazó Európai Zöld Deal-ben, valamint a kapcsolódó további stratégiákban (Farm to Fork, a Biodiverzitási Stratégia és az Ökológiai Akcióterv stb.) megfogalmazott fenntarthatósági politikákat és jogszabályi javaslatokat a projektben résztvevő országok hogyan adaptálták, építették be a saját jogrendjükbe.

A Captivate projekt az alábbi megállapításra jutott Magyarország vonatkozásában⁸²:
 „A gépesítésben és az ipari mezőgazdaságban szilárd gyökerekkel rendelkező poszt-szocialista országok, mint Magyarország, csak a technológiai agrárfejlesztéseket helyezik előtérbe. A vizsgált magyar ágazati fejlesztési stratégiák megerősítették ezt a hipotézist, mivel ezeknek a dokumentumoknak az elsődleges célja az ágazati versenyképesség javítása, digitalizációs erőfeszítésekkel. Másrészt ez azt jelenti, hogy a döntéshozók másodlagos problémaként kezelik a fenntarthatóságot. *Eredményeink azt mutatják, hogy a KAP keretében támogatott agrár-környezetgazdálkodási és zöldítési intézkedések eddig nem értek el jelentős eredményeket, a magyar agrár- és élelmiszeripari szektor fenntarthatósága romlott az elmúlt közel két évtizedben. Éppen ezért mindenképpen lényeges a környezeti fenntarthatóság terén eredményeket elérni és fontos lenne annak a szemléletnek a megváltoztatása, hogy az EU javaslatait a magyarországi nyilvános vitákban gyakran „sötétzöld” narratívaként emlegetik. Az*

⁸⁰ Valkó Gábor: A fenntartható mezőgazdaság indikátorrendszerének kialakítása az Európai Unió tagországaira vonatkozóan - Központi Statisztikai Hivatal Műhelytanulmányok 10. 2017 - <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/muhelytanulmanyok10.pdf>

⁸¹ <https://cap-tivate.eu/hu>

⁸² A magyar mezőgazdaság fenntarthatósági kihívásai - <https://nje.hu/storage/content/550/files/A%20magyar%20mez%20gazdas%20A1g%20fenntarthat%20B3s%20A1gi%20kih%20C3%ADv%20C3%A1sai.pdf?r=20880f0cda7da0b537b75b9d4833ee55>

attitűdváltáshoz szélesebb körű társadalmasításra és tudástranszferre van szükség.

Fenntarthatósági szempontból öt szakpolitikai hiányosságot azonosítottunk a magyar stratégiákban:

- (1) az ökológizációs megközelítés hiánya,
- (2) a klímaváltozás nem kap kellő figyelmet,
- (3) a komplex tájgazdálkodás nem jelenik meg a dokumentumokban,
- (4) a gazdálkodók közötti egyenlőtlenségeket növelik a tervezett intézkedések,
- (5) a Digitális Élelmiszeripari Stratégia nem foglalkozik az egészséges élelmiszer-fogyasztással és az élelmiszer-pazarlás kérdéseivel.”

A Green Deal a méltányos átállás biztosítása érdekében finanszírozási és beruházási célkitűzéseket, illetve intézkedéseket is megfogalmaz. A megállapodás továbbá a környezeti szempontok figyelembevételére felé terelné a nemzeti költségvetési politikákat, amellyel, hogy a kutatás és innováció, valamint a képzés és oktatás területén is a fenntarthatósági célok megvalósítását támogató, erősítő intézkedéseket tervez. ⁸³

Összegezve a szakmai anyagban tett javaslatok:

I. A Rövid ellátási Lánc (REL) fogalmának uniós szintű meghatározása és egyben egy olyan szabályozás és támogatási szakmapolitikai környezet meghatározása, amely a tagállami szabályozás számára is ösztönzést jelenthet.

II. Az Európai Unió „élelmiszer higiéniai csomagjában” megfogalmazott könnyítési lehetőségek és a „kis mennyiség” pontosítása érdekében, és a helyi élelmiszerrendszerek működésének segítésére (közétkeztetés, gyógynövény, termelői kozmetikum), egy olyan uniós munkacsoport jöjjön létre, amelynek az a fő feladata, hogy támogassa és segítse a rugalmassági lehetőségek tagországi értelmezését, az ipari lobbierellenvetéseire rugalmas és egyértelmű képviselőt biztosítson a jogértelmezés és alkalmazás területén (állásfoglalások, útmutatók, jó gyakorlatok). Ez egyúttal lehetőséget adjon a sokféle kistermelői termék és értékesítési mód értelmezésére is.

III. Az EU segítse a zöld közbeszerzésben megfogalmazott fenntarthatósági célok megvalósíthatóságát azzal is, hogy a közétkeztetésre külön készítse el olyan joggyakorlat gyűjteményt, amelyben meghatározásra kerül az, hogy hogyan lehet jogszerűen helyi (REL) terméket beszerezni a közétkeztetési közbeszerzés során (egybeszámítás, kritériumok, jogszerű megoldások stb.).

IV. Magyarországon jelenleg a 60/2023(XI.15.) AM rendelet alapján mobil vadfeldolgozó létesítmény működtetése lehetséges csak. Megfontolandó, hogy Magyarországon is a hazai jog része legyen a mobil vágóhidak működtetésének lehetősége.

---

⁸³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

V. A kisszerszamos hagyományos halászatból származó REL értékesítést érdemes lenne lehetővé tenni a helyi (part menti) gasztronómiai vállalkozások, illetve közvetlenül a végfogyasztók részére.

VI. Magyarországi közbeszerzésekre vonatkozó javaslatok:

- A hazai közétkeztetés közbeszerzése esetén is szükség van az uniós (megszületendő) helyi termékek közbeszerzésének jó gyakorlatainak leírására (eljárás rendek bemutatására).
- Ösztönözni kell a főzőkonyhák számának növekedését
- A táplálkozás-egészségügyi előírások alól ki kell venni a termelői termékek közvetlen beszerzését (ez amúgy is drágább és több adminisztrációval jár, ugyanakkor beltartalom és fenntarthatóság szempontjából előnyös lenne).
- A bio alapanyagok beszerzésének ösztönzésével egyet értünk.
- A KREL szabályozást felül kell vizsgálni szakértői, REL szakértői közreműködéssel.

VII. A kistermelőket segítő együttműködési formák:

A francia G.I.E. (Groupement d'interet économique) társulási formához hasonló kötetlenebb együttműködési forma, illetve az átfutó bizonylatolás Magyarországon is lehetőséget teremthetne a kistermelők számára a közös helyen való értékesítésre, amelyet akár, mint egy új kereskedési formát be lehetne vezetni. Ez termelői boltok sokaságát hozhatná létre és még a bevásárló közösségek termelőnek és a segítő civilek munkáját is megkönnyítené. A kistermelés jövedelemtermelő képességét is megnövelné, hiszen az értékesített terméket az értékesítési pont nem veszi meg, minden termék az termelő ÁFA alanyiség szerint fog elkelni és a bizonylatolás során a termelőé lesz közvetlenül a bevétel.

VIII. A kiskereskedelmi tevékenységre vonatkozó szabályozásban egyértelművé kell tenni, hogy a mezőgazdasági termelők közvetlen értékesítési tevékenységeiket (akár online) nem kereskedőként végzik, így a kereskedelmi szabályokat ilyen irányban pontosítani szükséges.

IX. A Kereskedelmi Törvény közvetlen értékesítésre vonatkozó meghatározása az egyre jobban elterjedő mezőgazdasági termékek alternatív értékesítési formáinak megjelenésével átfogalmazást igényel, azaz jelenlegi meghatározás fogalmak pontosítása során különbséget kell tenni a mezőgazdasági termék közvetlen értékesítése és a kereskedő kiskereskedelmi értékesítés között.

X. A termelő saját honlapján történő értékesítése és a közvetítői kiskereskedelmi webshop értékesítés, továbbá a közösségi online platformon keresztüli előrendelés alapján történő értékesítés között különbséget kell tenni.

XI. A 60/2023(XI.15.) AM rendelettel kapcsolatban:

- Csak a feldolgozott termékek előállításánál szükséges meghatározni kisebb feldolgozó higiéniai rugalmas követelményeket.
- Pontosítani szükséges - azaz meg kell különböztetni - a kistermelő és kisüzem meghatározását a fogyasztók megfelelő tájékoztatása érdekében, hogy különbséget lehessen tenni a saját termékből való kézműves módszerekkel való termék előállítás és a nemcsak saját termékből és többnyire ipari módszerekkel előállított termék előállítás között.

- Így meg kell különböztetni a termelő saját maga által előállított (jellegében, mennyiségében) termékeket a vásárolt, zömében vásárolt alapanyagokból készített termékektől. A beszerzett alapanyag előállítóját fel kell a rendelet szerinti előállítónak tüntetni a címkén, illetve a pult előtt.
- A gyógy- illetve fűszernövények esetében javasolt az uniós szabályozást alapul venni, azaz azt korlátozni, hogy mikor tüntethető fel gyógyhatás az élelmiszeren, ezzel megkülönböztetve a gyógyhatású készítménytől, vagy gyógyszer összetevőtől, továbbá erre vonatkozóan egy útmutató kibocsátása.

XII. Szociális farmok Magyarországon:

A Magyar Szociális Farm Szövetség által megfogalmazott szakmapolitikai javaslatának befogadása és ez alapján a jogszabályi környezet javítása, összehangolása. Különösen fontos, hogy a társadalmi vállalkozás és szociális farm jogszabályi szabályozást kapjon és ezzel együtt célzott támogatást. Különösen megfontolandó, hogy a szociális farm szolgáltatások egészségügyi ellátó rendszer részét képezhessék úgy, mint más fejlett országban.

Támogatni kell a társadalmi vállalkozások hozzáférését pénzügyi forrásokhoz, például alacsony kamatozású hitelek, vagy vissza nem térítendő támogatások formájában.

A profitorientáltvállalkozások ESG politikájába be kell emelni a szociális farmokkal való gazdasági, társadalmi és CSR együttműködéseket.

Javasolt speciális támogatási rendszerek bevezetése, például adó-, járulékkedvezmények, áfa kedvezmény, valamint kiszámítható, éveken átívelő pályázatok biztosítása a szociális farmok létrehozásához és fenntartásához.

Tudatosságnövelő kampányokat kell indítani, hogy a közvélemény és a döntéshozók is tisztában legyenek a társadalmi vállalkozások és a szociális farmok fontosságával.

Támogatni kell az oktatási programokat, amelyek felkészítik a fiatalokat a társadalmi vállalkozások létrehozására és működtetésére.

A téma komplexitása miatt javasolt egy ernyő hatóság kijelölése (Miniszterelnökség), amely - összefogja a vállalkozás politikáért felelős Gazdaságfejlesztési Minisztériumot, a szociális ügyek és foglalkoztatáspolitikáért felelős Belügyminisztériumot, az agrárszektorért, s, mint ilyen a szociális farmokért felelős Agrárminisztériumot - a szociális vállalkozások, ezen belül a szociális farmok támogató jogi környezetének és támogatáspolitikájának megalkotása érdekében.

XIII. A kistermelők számára egyszerűsített EPR szabályok bevezetése:

A célcsoport:

- a) őstermelők, kistermelők,
- b) a saját termelésből élelmiszert előállító családi vállalkozások, az élelmiszer termelés, feldolgozás, értékesítés tekintetében,
- c) a saját termelésből élelmiszert előállító marginális vállalkozások (Magyar Szociális Farm Szövetség tagok, minősített társadalmi vállalkozások, az élelmiszer termelés, feldolgozás, értékesítés tekintetében,

- d) vidékfejlesztési, környezetvédelmi, esélyegyenlőségi alapcél szerinti termelőtevékenységet végző civil szervezetek,
- e) a zsúrizett kézműves termékélőállítók,
- f) EU árujelzővel, valamint állami védjeggyel rendelkezők (HÍR, Hungarikum stb.) ezen termékeik vonatkozásában.

Javasolt módosítások a célcsoport vonatkozásában:

- mentesítse a jogalkotó az EPR regisztrációs, adatszolgáltatási és díjfizetési kötelezettség alól a Magyarország területén működő, ott értékesítő termelőket, áfa mentes határ alatti éves bevételig, vagy/és a kistermelői méretig.
- körforgásos gazdaság felé történő elmozdulást azzal, hogy készítenek egy rugalmas szabályt vagy/és útmutatót arról, hogyan lehet egyszerűsítve pl. egy kistermelőnek/piac szervezőnek visszagyűjteni a csomagoló anyagát (pl. befőttesüveg, tojástartó) és újra tölteni, az élelmiszer biztonság és környezetvédelem (mosás, mosószerek stb.) figyelembevételével.
- a hulladék képződés csökkentése és a körforgásos gazdaság elősegítése, valamint a közösségi együttműködések, lakossági tudatosság ösztönzése érdekében javasoljuk a rövid ellátási lánc értékesítési csatornák szereplőit, és a termelők részére vezessenek be könnyítéseket arra az esetre termékeik értékesítésekor természetes, újrahasználatos, vagy újrahasznosítható anyagból készített csomagolást alkalmaznak, pl. üveg, fa, papír, pamut, len, kender stb.

Írta: Készítette: dr. Major Ágnes
Közreműködött: Szabadkai Andrea, Varga Ildikó, Rab Gáborné Seress Katalin Emese,
Selmeczy Viktória
Készült: 2024.november

Co-funded by
the European Union